

Robert Schuman a začiatky európskeho spoločenstva

(Štúdiu posudzoval Doc. PhDr. Viliam Končal, Csc.)

Milan Čáky

Resumé

Dans cette these j'ai eu l'intention de présenter aux étudiants ainsi que aux lecteurs les années décisives de la vie de Monsieur Robert Schuman, ses activités importantes vers l'Union européenne. Né au Luxembourg, région lorraine, le pays frontiere avec l'Allemagne, par son pere d'origine francais. Puisque les années de sa jeunesse il vivait au Luxembourg, le pays de sa mere, et dans la région lorraine. Parce que celle-la, derniere, appartenait une fois sous les autorités de l'Allemagne, l'autre fois celles de la France, il a éprouvé les deux guerres mondiales, et mieux que n'importe qu'il connait les priorités de sa région : avant tout, que la paix entre l'Allemagne et la France et aussi la paix mondiale ne peut etre sauvegardée que par la collaboration mutuelle économique et politique de ces pays et sans efforts créateurs a la mesure des dangers qui la menacent. Il a refusé le nationalisme aveugle, qui a conduit les nations de l'Europe vers les sacrifices humains immenses. Il a considéré les relations franco-allemand, fondés sur la coopération économique, comme une issue de la paix en Europe. C'est pourquoi, dit par les mots de Francis Mitterrand, il a mis en commune, avec un accord du chancelier allemand Adenauer, le charbon et l'acier immédiatement dans l'établissement de bases commune de développement économique. C'était le premier pas vers l'unification européenne. Par ces activités immenses il a changé le destin non seulement de la France et celui-ci d'Allemagne, mais aussi de l'Europe et les nations européennes. Il fonda, avec Jean Monnet, la premiere communauté européenne – Communauté européenne du charbon et de l'acier, ouvertes a tous les pays européennes qui désirent y entrer.

Robert Schuman svojim významom bezpochyby patrí k tým európskym politikom druhej polovice dvadsiateho storočia, ktorí zásadným spôsobom ovplyvnili a zmenili osudy národov Európy v prospech spolupráce, priateľstva, mieru a európskej jednoty. Hoci v aktívnej politike vo svojej dobe nedosahoval politické rozmery Winstona Churchilla či politickú popularitu Charlesa de Gaulla, jeho myšlienky a aktivity v prospech vytvorenia európskeho spoločenstva ho dávajú na jedno z popredných miest európskej politiky 20. storočia. Keďže pochádzal z francúzsko-nemeckého pohraničného územia a značnú časť svojho života prežil v Luxembursku, kde sa narodil, v cisárskom Nemecku, kde vyštudoval za právnika, a v republikánskom Francúzsku, kde žil od skončenia prvej svetovej vojny a bol politicky činný ako poslanec parlamentu i vo významných vládnych funkciách ako predseda vlády či minister financií a zahraničných vecí, ako „človek z hraníc“ / Grenzmensch /, pochopil lepšie ako iní, že doterajšia francúzsko-nemecká, ale aj európska politika i jej nástroje zlyhali a že v budúcnosti nemôžu zabezpečiť mier medzi oboma národmi, ani v Európe. Pochopil, že vo vtedajšom období základom mieru v západnej Európe sú francúzsko-nemecké vzťahy, ktoré nemôžu byť ďalej založené obojstranne na vzájomnej protirečivosti, nepriateľstve, ale je potrebné ich zásadne zmeniť k trvalej všestrannej spolupráci. Jeho historickou zásluhou bolo, že nielen predložil, ale aj začal realizovať ucelený a premyslený plán, ako európsku politiku, najmä francúzsko-nemecké vzťahy, vyviesť „z tradičných koľají minulosti“ a nasmerovať ju na úplne novú, doposiaľ nepoznanú trajektóriu, ktorá by navždy odstránila nielen vzájomnú

neznášateľnosť, nevraživosť týchto významných národov Európy, ale i nacionalistické šialenstvo, ktoré priviedlo doposiaľ k dvom svetovým vojnám. Položil základy konkrétneho politického, ekonomického i kultúrneho procesu, ktorý postupne viedol k zjednocovaniu západnej Európy na základe spoločných hodnôt, následne k vytvoreniu Európskej únie a jej postupnému rozšíreniu i na ostatné štáty európskeho kontinentu. Svojimi politickými aktivitami významnou mierou prispel k vytváraniu pevných základov európskeho zjednotenia, i dnes živého procesu, zjednotenia, ktoré dnes je už všeobecne uznávané a prijaté a ktorého vytvorenie bolo a je nevyhnutné pre zachovanie mieru v Európe. Len odstránením tzv. dedičného nepriateľstva medzi Francúzskom a Nemeckom, ako prvého kroku a zároveň i prvého predpokladu, bolo možné otvoriť cestu k spoločenstvu európskych národov.

Francois Mitterrand, francúzsky prezident v rokoch 1981 – 1995, významný politik, socialista, považoval Roberta Schumana za najvýznamnejšiu osobnosť štvrtej republiky a jedného z najvýznamnejších Francúzov 20. storočia. Keď dňa 25. júna 1986 Národné zhromaždenie Francúzskej republiky na slávnostnom zasadnutí si pripomenulo sté výročie od jeho narodenia, povedal, že Robert Schuman svojim pôvodom, skúsenosťami z mladosti, svojou kultúrou, zodpovednosťou a zrelými rozhodnutiami vnímal a poznal lepšie ako ktokoľvek iný úplne zvláštnosti a odlišnosti oboch krajín, dlho navzájom znepriatelených, pretože túto minulosť sám prežil a skúsil na svojom životnom osude. „Počujem ešte i dnes, ako svojim tlmeným hlasom hovorí k novinárom, tlačiacim sa vo veľkej sále Horloge na Quai d'Orsay: Päť rokov skoro deň po dni po bezpodmienečnej kapitulácii Nemecka Francúzsko urobilo prvý rozhodujúci krok európskeho budovania, zjednocujúc do neho Nemecko. Európske koncepcie sa musia úplne zmeniť. Táto transformácia bude možná spolu len s inými nevyhnutnými spoločnými činmi, urobenými do dnešného dňa“ – a ďalej – „tento návrh vytvorí pevné základy európskej federácie, nevyhnutné pre zachovanie mieru“. 1/

Robert Schuman už v roku 1950, v čase, keď hovoril tieto slová, mal jasnú predstavu o potrebe usporiadania vzťahov medzi štátmi v povojnovej Európe. Vedel, že iba radikálna zmena politického myslenia a z toho vyplývajúce politické prístupy môžu byť začiatkom nových vzťahov medzi Francúzskom a Nemeckom a základom spolupráce ostatných európskych národov na vytváraní európskej jednoty. Už vtedy hovoril o Európe zmierenia a spolupráce, najmä s Nemeckom. Jeho politické postoje boli od začiatku v protiklade s oficiálnou francúzskou zahraničnou politikou, formulovanou generálom de Gaulleom a ministrom zahraničných vecí Georgesom Bidaultom, ktorí sa snažili voči porazenému Nemecku uskutočňovať politiku z pozície víťazov a politického nihilizmu. Ich cieľom bolo nadviazať na deštruktívnu politiku, akú po I. svetovej vojne proti Weimarskej republike robil bývalý francúzsky prezident Raymond Poincaré, pôvodom z Lotrinska. I teraz francúzska politika sa snažila všemožne prekážať vytvoreniu ústrednej nemeckej vlády, neustále Nemecko hospodársky a politicky oslabovať, najmä oddelením priemyselného Sárska, napríklad i odňatím správy ťažkého priemyslu, včítane baníctva a hutníctva. Robert Schuman tento prístup charakterizoval ako „politiku starých koľají“, ktorá vedie len k budúcim konfliktom s novým Nemeckom. Keďže dostatočne poznal historické skúsenosti i postoje nemeckej strany, vedel, že vtedajšia francúzska zahraničná politika generála de Gaulleho najmä 1/ Schuman, R.: Pour l'Europe, avec un hommage de Francois Mitterrand, Les Éditions Nagel, Paris, 1990, / úvod bez číslovania strán/, ďalej len Pour l'Europe

vo vzťahu k Nemecku vedie do slepej uličky. V rámci svojich vtedajších možností snažil sa ju postupne revidovať. Hoci generál de Gaulle, na rozdiel od francúzskej nacionalistickej tlače, ktorá Schumanovi vyčítala uprednostnenie a prijatie nemeckého občianstva v období cisárskeho Nemecka a podozrievala ho z pronemeckých postojov, ho podporil v jeho kandidatúre za poslanca francúzskeho Národného zhromaždenia za oslobodené Lotrinsko, nepovažoval ho však za skutočného Francúza a často mu dával hanlivú prezývku, akú

Francúzi často dávali Nemcom, keď sa na jeho adresu vyjadril: je to Nemčúr, síce dobrý Nemčúr, ale predsa Nemčúr. Nebolo ľahké v povojnovom Francúzsku, v ovzduší protinemeckej nenávisť nastoľovať novú koncepciu vzťahov k porazenému Nemecku. Robert Schuman si však bol istý svojou novou koncepciou a mal odvalu nielen mierniť de Gaullovu zahraničnú politiku, ale sa pokúsil ju zásadne korigovať dosiahnutím obratu politických postojov smerom k rovnoprávnej spolupráci s porazeným Nemeckom, ako to neskôr dokázal zakotviť i do svojej známej Deklarácie z 9. mája 1950, schválenej vládou a parlamentom. Des už je všeobecne prijímaný názor, že týmto vyhlásením sa začala nielen nová éra vzťahov medzi Francúzskom a Nemeckom, ale kládli sa základy novej európskej jednoty: „Zjednotenie európskych národov vyžaduje, aby zmizol stáročný protiklad medzi Francúzskom a Nemeckom: započaté aktivity musia zahrňovať predovšetkým Nemecko a Francúzsko“, napísal v deklarácii. 2/

Kde hľadať korene týchto politických postojov Roberta Schumana, ktoré viedli k zásadnej zmene politickej stratégie francúzskej zahraničnej politiky vo vzťahu k Nemecku? Prečo práve on, spolu so Jeanom Monnetom, vtedy ekonomickým a politickým plánovačom, stál pri začiatku najvýznamnejšieho obratu francúzskej zahraničnej politiky smerom k vytvoreniu európskeho spoločenstva, jednoty a európskej politiky vo vzťahu k Nemecku? Okolností je viac. Najviac do popredia vystupujú dve:

1. Schumanov pôvod: „človek z hraníc“, formovanie jeho osobnosti, životné i politické skúsenosti v spojení s kritickým pohľadom na dovtedajšiu francúzsku zahraničnú politiku, najmä na škodlivý nacionalizmus v nej, ktorý v období Weimarskej republiky prispel k neustálemu posilňovaniu nemeckého fašizmu a politiky odplaty, čím francúzska politika nepriamo napomáhala expanzii nemeckého nacionalizmu.
2. Dlhoročné pôsobenie Roberta Schumana v kresťanských spoločnostiach a organizáciách najmä v Lotrinsku a Alsasku. Tieto aktivity mu umožnili vytvoriť si

2/ La déclaration du 9 mai 1950, in Schuman, R.: Pour l'Europe, s. 201

priateľské a trvalé vzťahy s kresťanskými – demokratickými organizáciami a politikmi.

Tieto vzťahy sa upevňovali i v čase odboja proti fašizmu, ale hlavne v období povojnovej obnovy Nemecka, keď sa k moci dostali nemeckí kresťanskí demokrati a keď sa nemeckým kancelárom stal Konrad Adenauer, s ktorým Robert Schuman udržiaval priateľské vzťahy, vytvorené predovšetkým v rámci štruktúr organizácií kresťanskej demokratickej politiky.

Pôvod a formovanie osobnosti 3/

Jean-Baptiste Nicolas Robert Schuman sa narodil 29. júna 1886 v Clausene, neďaleko mestského centra Luxemburgu, v malej mestskej štvrti v údolí Alzely, na úpätí Kirchbergu. Jeho matka, Eugénie Durenová bola pôvodom Luxemburčanka z Bettembourgu, a otec Jean – Pierre Schuman, pochádzal z Evrange v Lotrinsku, neďaleko luxemburských hraníc, z územia, ktoré pred vojnou s Pruskom patrilo pod správu Francúzska. Bojoval vo francúzskej armáde Napoleóna III, padol do nemeckého zajatia a nemohol sa nazývať Francúzom. Keďže Alsasko a Lotrinsko pripadlo od 10. mája 1871 Frankfurtskou zmluvou k Nemeckej ríši, politické zmeny postihli i osudy miestnych obyvateľov. Schumanov otec Jean-Pierre, i keď bol vtedy už občanom cisárskeho Nemecka, sa hlásil ku francúzskemu kultúrnemu prostrediu a hovoril moselsko-franským jazykom Luxemburčanov, ktorý sa nazýval „letzenbuergesch“. Aj po začlenení Lotrinska do Reichu sa hlásil k svojej pôvodnej vlasti – k Francúzsku a uvádzal si lotrinskú národnosť.

Robert Schuman bol už od detstva predovšetkým svojou matkou vychovávaný, ako jediné dieťa, v kresťanskom duchu. Matka bola úprimne veriaca. Svoju vieru čerpala i zo vzťahu s francúzskymi rehoľnými sestrami. Preto kresťanský svetonázor vštepovala i svojmu synovi, ktorý sa tak už od školských rokov zoznamoval s rôznymi autormi kresťanského myslenia

a neskôr ich často interpretoval. Doma síce hovorili nárečím, v „letzenbuergesch“, alebo po francúzsky. Nikdy nehovorili doma nemecky. Na luxemburskom nižšom gymnáziu Athénée používal nemčinu a na vyššom stupni francúzštinu, hoci „letzenbuergesch“ považoval vždy za svoj rodný jazyk a nevzdal sa ho ani neskôr, keď pôsobil v Paríži. Francúzštinu však považoval za svoj národný jazyk. „Tu v Luxemburgu som nadobudol pevné základy patriotizmu,“ povedal neskôr. 4/Lejeune, René: Robert Schuman, otec Európy, Vydavateľstvo Michala Vaška, Pešov, 2001, s. 30

Prvé vážne rozhodnutie musel urobiť v roku 1900, keď mal 14 rokov a keď zomrel jeho otec. Po nadobudnutí plnoletosti musel sa rozhodnúť, ktoré občianstvo si vyberie: či luxemburské po matke, francúzsky pôvod po otcovi alebo si nechá nemecké občianstvo, keďže Lotrinsko, kraj jeho otca, bolo vtedy súčasťou nemeckého cisárstva. I keď sa nechcel stať Prusom, sa rozhodol ďalej študovať a tak si vybral si nemecké občianstvo. V roku 1903 sa zapísal na cisárske nemecké gymnázium v lotrinskom meste Metz. Po maturite v roku 1904 začal študovať právo na univerzite v Bonne, neskôr v Mníchove a v Berlíne. Počas štúdia v cisárskom Nemecku navštívil i rodný dom Beethovena, i skromnú izbičku, v ktorej slávny skladateľ skomponoval Ódu na radosť, budúcu hymnu zjednotenej Európy. Ako nemecký občan v roku 1909 spolu so svojou matkou zúčastnil v Ríme slávnostnej ceremónie blahorečenia Jany z Arcu, aby si uvedomil svoju kultúrnu spolupatričnosť s francúzskymi dejinami a kultúrnym prostredím.

3/ Podrobnejší opis života Roberta Schumana podáva nemecký publicista a žurnalista Jurgen Wahl v knihe Robert Schuman – vizionár – politik – architekt Evropy. Vydal Inštitút pro středoevropskou kultúru a politiku, Praha, 2001. Preklad z nemeckého originálu Robert Schuman: Visionär – Politiker – Architekt Europas, Trier, Paulinius, 1999, ďalej len Wahl, J.: Robert Schuman

Životopis Roberta Schumana spracoval i francúzsky publicista René Jejeune: Robert Schuman, otec Európy, Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2001, z francúzskeho prekladu Vo Francúzsku a v Švajčiarsku vyšli ďalšie práce o živote Roberta Schumana. Sú to.

Rochefort, Robert: Robert Schuman, Paris, Editions du Cerf, 1968

Bayer, Henri: Robert Schuman, Lausanne, Fondation Jean Monnet, 1986

Poidevin, Raymond: Robert Schuman, Paris, Editions Beauchesne, 1988

Pozoruhodným Schumanovým dielom je i jeho jediná kniha Pour l'Europe, v ktorej zhrnul svoje názory o procese zjednotenia Európy. Kniha je svedectvom o jeho filozofii životnej a myšlienkovým vyrovnávaním sa so svojou celoživotnou aktivitou. Vyšla v slovenskom preklade pod názvom Pre Európu, v Prešove, vydavateľstvo Michala Vaška, 2002, preklad Veronika Belošovičová, v spolupráci s Fondation Robert Schuman, 29, boulevard Raspail, 75007 Paris. Nie je v nej uverejnený hodnotiaci prejav prezidenta Francois Mitterranda v Národnom zhromaždení pri stom výročí narodenia Roberta Schumana.

4/ Lejeune, René: Robert Schuman, otec Európy, Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2001, s. 30

Juristickú štátnu skúšku urobil v Štrasburgu v roku 1908 a v roku 1910 bol promováný za doktora práv. Tým sa začala jeho právnická kariéra. Jeho vzťah k cisárskemu Nemecku bol dvojaký: je síce jeho občanom, ale vnútorne ho odmietal. Vnímal bohatstvo nemeckej kultúry, ale srdcom bol Francúz. X/Lejeune, R.: c. d., s. 31 Bol tak formovaný dvoma veľkými kultúrami starého kontinentu a možno i to mu umožnilo, aby bol povolaný zjednotiť oba vtedy rozdelené národy.

Už počas univerzitného štúdia sa zapájal do činnosti v katolíckych študentských spolkoch, predovšetkým v spolku Unitas, ktorý rozvíjal činnosť v oblasti liturgie, ale i v sociálnych oblastiach. Nebol to však spolok, ktorý by sa vyznačoval nacionalizmom. Pobočku Unitasu založil i počas svojich štúdií v Berlíne. Možno pod vplyvom aktivít v tomto spolku začal neskôr v Lotrinsku sa angažovať i v sociálnej politike, najmä medzi mládežou. Pri návšteve seminárov v Štrasburgu sa spriatelil s katolíckym pacifistom Hermanom Platzom a s Heinrichom Bruningom, ktorý sa neskôr stal významným nemeckým politikom a posledným legálnym nemeckým kancelárom pred nástupom Hitlera k moci. Stal sa členom spolku Gorresgesellschaft a ostal ním po celý svoj život. Už vtedy si začal uvedomovať skutočné kresťanské hodnoty, medzi ktoré najviac dával porozumenie a bratstvo, ktoré podľa neho vychádzajú z jedného kresťanského prameňa. Toto poznanie ho neskôr viedlo k tomu, aby tieto hodnoty presadzoval i vo významných funkciách vo francúzskej vláde.

V roku 1911, keď mal 25 rokov, mu tragicky zahynula matka. Po prekonaní ťažkých psychických depresií si o rok neskôr založil v Metz vlastnú advokátsku kanceláriu a úplne sa oddal aktivitám v miestnom katolíckom hnutí. Pod vplyvom biskupa Benzlera organizoval výročia katolikentagu a angažoval sa vo Volksverein, katolíckej organizácii, ktorá pod vplyvom encykliky pápeža Leva XIII Rerum novarum sa angažovala za ideu sociálnej spravodlivosti. Schuman vo Volksverein sál na čele Spolku katolíckej mládeže. Stal sa členom regionálnej sekcie Ľudového združenia pre katolícke Nemecko. Bola to kresťanská organizácia, ktorá sa zaoberala v druhom rade aj politickými otázkami. Z jej pobočky v Lotrinsku – Ľudovej katolíckej únie /Union populaire catholique et lorraine / stala sa neskôr kresťanská politická strana. Pôsobenie medzi katolíckou mládežou v Alsasku a najmä v Lotrinsku umožnilo Robertovi Schumanovi nadviazať nové vzťahy s neskoršími významnými osobnosťami nemeckej politiky, medzi inými i s opätom kláštora v Maria Laach Ildefsonom Harwegwgom, ktorý v čase druhej svetovej vojny ukrýval pred gestapom neskoršieho nemeckého kancelára Konrada Adenauera. Aktivity v organizovaní Katolíckeho snemu v Metz mu umožnili nielen v regionálnom meradle vytvárať pevné vzťahy s katolíckym prostredím a lotrinskou regionálnou oblasťou. Významný vplyv na Schumana mal vtedy v Metz francúzsky vlastenec kanonik Collin, ktorý ho viedol k získaniu si dôvery lotrinských kresťanských politikov a voličov, aby neskôr zastupoval túto regionálnu oblasť ako poslanec vo francúzskom parlamente.

Keď v auguste 1914 vypukla I. svetová vojna a Nemecko sa ocitlo s Francúzskom vo vojnovom stave, Robert Schuman ako občan nemeckého cisárstva bol odvedený do nemeckej armády. Vojna zmenila i jeho doterajší osud, tak ako osudy mnohých iných. Nebol však vychovaný v duchu nacionalizmu. Preto odmietol nemecký šovinizmus, ale ako iní „ľudia z hraníc“, i on si osvojil hodnoty francúzskej kultúry. Preto vo svojom vnútri musel zápasiť s ťažkými rozhodnutiami. Keďže nemal potrebné fyzické dispozície, ešte v roku 1908 bol oslobodený od aktívnej vojenskej služby zo zdravotných dôvodov a 12. júla 1915 bol odvelený vyzbrojovacieho práporu, umiestneného v kasárňach v Metz, v meste, ktoré dobre poznal a mal v ňom veľa priateľov. Nikdy sa však nezúčastnil bojov proti francúzskym vojenským jednotkám, nosil však nemeckú vojenskú uniformu a bol súčasťou cisárskej nemeckej armády. Táto skutočnosť, ako aj to, že v minulosti prijal nemecké občianstvo a uprednostnil ho tak pred občianstvom francúzskym, bola neskôr predmetom neustálych útokov francúzskej tlače proti nemu. Ešte v roku 1962 generál de Gaulle sa vyjadril, že Robert Schuman „... nie je vhodný na to, aby odstraňoval „ Nemcom „výčitky svedomia“, „ak je pravdou, že bol kapitánom v nemeckej armáde počas Prvej svetovej vojny...“ .1/ Peyrefitte, Alain: C' était de Gaulle, Editions de Fallois Fayard, Paris, 1994, s. 153 Znalci života Roberta Schumana, napríklad Robert Rochefort, Henry Beyer a Raymond Poidevin však rázne odmietajú toto tvrdenie. Tvrdia, že Robert Schumann bol zo zdravotných dôvodov zaradený do pomocných vojenských služieb nemeckej armády. /2 Tamtiež, s. 153

Život v uniforme vojaka a pobyt v kasárňach mu nevyhovoval. Preto barón von Gemmingen, vtedy krajský prezident v Metz, preradil Schumana do civilnej služby na okresnú správu vo vtedajšom Bolchene /dnes Cercle de Boulay/ ako Hilsfarbeiter – „pomocníka“. Venoval sa predovšetkým sociálnym problémom, ktoré voja neustále prinášala: pomoc sirotám, vdovám a sociálne odkázaným ľuďom, čím mohol dobre poznať sociálne postavenie ľudí v Lotrinsku v čase vojny. Táto civilná služba sa mu skončila dňa 1. decembra 1918, po kapitulácii Nemecka a podpísaní prímeria. Keďže podľa mierovej zmluvy s Nemeckom oblasť Alsaska i Lotrinska sa opäť navrátila k Francúzsku, zmenili sa i osudy mnohých obyvateľov v tomto regióne. Predovšetkým Nemci v značnom počte odchádzali späť do Nemecka. Robert Schuman síce predtým prijal nemecké občianstvo, necítil sa byť a ani nebol Nemcom, pretože bol Lotrinčan a Lotrinsko bolo krajom, kde žil. Preto sa rozhodol angažovať sa v povojnovom usporiadaní pomerov v tejto oblasti. V marci 1919, keď bol obnovený Lotrinsky ľudový zväz, ako renomovaného právnicka a stúpenca kresťanskej politiky kanonik Collin ho požiadal, aby pomohol francúzskym úradom pri obnove života v Lotrinsku a Alsasku, zjednotil francúzske zákony s miestnou legislatívou Alsaska a Lotrinska a aby uplatňoval oprávnené regionálne záujmy Lotrinčanov vo francúzskej politike. Tieto aktivity vyvíjal v rámci Katolíckej asociácie francúzskej mládeže / Association catholique de la jeunesse française /. Jeho hlavným poslaním, ktoré vnímal i ako politické a spoločenské poslanie, bolo pracovať s katolíckou mládežou pri obnovovaní francúzskeho vplyvu v tejto oblasti, brániť školský cirkevný systém, zachovať dvojjazyčnosť vyučovania v školách oboch regiónov, zachovať a rozvíjať regionálne kultúrne bohatstvo, zachovať „dušu Lotrinska“, ako to Schuman nazval.. x/ Lejeune, R.: c. d., s. 66 Podľa príkladu z Alsaska Schuman bol pri vzniku Republikánskej únie Lotrinska / Union républicaine Lorraine / - URL, v ktorej sa zjednotili povojnové politické kresťanské prúdy v Lotrinsku s cieľom zosúladiť miestne zákony so zákonmi Francúzska, dosiahnuť slobodný rozvoj regionálnej lotrinskej kultúry a cirkevného školstva a zohľadňovať miestne a regionálne zvláštnosti pri uplatňovaní francúzskeho jazyka, kultúry i hospodárskych záujmov. I keď sa Schuman priamo politicky neangažoval, v mestskej rade v Metz, ktorej bol členom, ako právnik venoval sa otázkam reorganizácie verejnej správy podľa zákonov Francúzskej republiky a otázkam školstva, predovšetkým cirkevného. Na základe nového francúzskeho volebného zákona, umožňujúceho voľby podľa miestnych zoznamov, a nie podľa osobností z radov starousadlíkov, ako už vtedy známy právnik a aktivista v katolíckych organizáciách mládeže, bol väčšinou delegátov miestnej organizácie URL vybratý za kandidáta tejto lotrinskej kresťanskej politickej strany na poslanca do Bourbonského paláca, sídla francúzskeho Národného zhromaždenia. V predvolebnom boji ho miestna tlač nešetrne obviňovala z prisluhovania Nemecku a z toho, že nie je Francúz. Nevyberavé útoky ho vnútorne veľmi trápili. I napriek tomu, vďaka prevahe hlasov, voliči URL ho zvolili za poslanca do Národného zhromaždenia. Preto mohol spolu s inými poslancami Alsaska a Lotrinska dňa 8. decembra 1919 vstúpiť ako poslanec na pôdu „Chambre bleu-horizon“ – francúzskeho parlamentu, spolu s veteránmi francúzskych kresťanských demokratov, ako napríklad abbé Lemaire, M. de Gaihard-Bancel a Dr. Thibout, stúpenkami sociálneho učenia pápeža Leva XIII., a kresťansko-demokratickými poslancami za Alsasko a Lotrinsko, napr. Seltz, Brogly, abbé Muller. X/ podľa Vaussard, M.: Histoire de la démocratie chrétienne, Paris, Editions du Seuil, 1956, s. 88 V jeho živote sa tak otvorila nová etapa. Bolo to obdobie významných politických aktivít vo francúzskej politike. Dňa 17.5. 1920, ako člen francúzskej parlamentnej delegácie, zúčastnil sa v Ríme, ako v roku 1909, vtedy ešte nemecký občan, teraz ako poslanec francúzskeho parlamentu, na svätorečení Jany z Arcu. x/Lejeune, R.: c. d., s. 84 Svoj poslanecký mandát vždy obhájil, i v nasledujúcich voľbách..

Od regionálnej politiky k politike európskej

Vo francúzskom parlamente Schuman spolu s ostatnými poslancami z Alsaska a Lotrinska vstúpili do nezávislej frakcie Republikánska demokratická dohoda / Entente Républicaine Démocratique /. V parlamentnej práci poslanca sa sústredil predovšetkým na realizáciu záujmov Lotrinska. Ako tajomník Výboru pre Alsasko a Lotrinsko, od vstupu do parlamentu v r. 1919, navrhoval prijatie takých zákonov, ktoré by zabezpečovali špecifickosť lotrinského regiónu. Od roku 1929 sa stal predsedom tohto výboru. Bol zástancom účinnej regionalizácie a reformy verejnej správy s cieľom jej zefektívnenia a decentralizácie, teda menšej závislosti na Paríži. Snažil sa, aby sa v regiónoch mohli realizovať miestne iniciatívy, v súlade so zákonmi štátu a pod jeho kontrolou. Tento politický prístup bol naliehavý zvlášť v Lotrinsku a Alsasku, pretože existencia týchto území pod správou Francúzska nebola vtedy bez problémov a vznikali tu problémy materiálne i kultúrne. Podľa Schumana tieto problémy mohla účinne riešiť len miestna správa. Vo svojej politike v medzivojnovom období ako poslanec Národného zhromaždenia neustále zdôrazňoval potrebu väčších právomocí a kompetencií regiónov. Zdôrazňovanie tohto princípu sa neskôr stalo základným stavebným kameňom pri vytváraní Európskej únie a pri usporiadaní pomerov v nej. Parížsky centralistický prístup k obom znova nadobudnutým územiám, ktorý pod zásadou obnovy republikánskych pomerov vtedy presadzoval radikálny socialista Edouard Herriot, považoval Schuman za škodlivý, pretože vyvolával medzi obyvateľmi týchto oblastí nespokojnosť.

Robert Schuman už v medzivojnovom období sympatizoval so snahami francúzskeho ministra zahraničných vecí a neskôr i predsedu vlády Aristida Brianda a jeho úsilím o nájdenie cesty dorozumenia s Nemeckom. Briand sa snažil o revíziu medzinárodných vzťahov a dorozumenie s Nemeckom, spolu s nemeckým ministrom zahraničných vecí Gustavom Stresemannom. Už v tomto období sa v európskej politike objavili nové možnosti riešenia vzájomných problémov medzi Nemeckom a Francúzskom, predovšetkým na bilaterálnej úrovni. Po rokovaní v Lokarne zišiel sa vo Viedni v roku 1926 kongres Paneurópskej únie, ktorá si vytýčila za cieľ zjednotiť do konfederálneho celku 33 štátov Európy /bez vtedajšieho Sovietskeho zväzu a Veľkej Británie /. Aristide Briand sa stal čestným predsedom Paneurópskej únie a myšlienku európskeho zjednotenia ako politickú otázku začal aktívne nastoľovať i na pôde Spoločnosti národov. 1/ podľa Gallet, Bernard: La Politique étrangère commune, Paris, Economica 1999, s.12 / Briandova politika porozumenia s Nemeckom a zlepšenia vzájomných vzťahov našla podporu i u Gustava Stresemanna. Bol autorom prvého pokusu na vládnej úrovni vytvoriť jednotnú európsku politiku. V roku 1927 na zasadaní Spoločnosti národov v Ženeve navrhol vytvorenie regionálnej jednoty medzi európskymi národmi 2 / Tamtiež, s. 13 a vo vyhlásení z 1. mája 1930 navrhol prijať politické dohody, ktoré by sa nedotýkali suverenity štátov, ale vytvorili by „mechanizmus spoločného trhu za účelom čo najviac zvýšiť životnú úroveň ľudí na území Európskeho spoločenstva“. 3/ Tamtiež, s. 13 / Keďže nemecký minister zahraničných vecí Gustav Stresemann bol v roku 1929 zavraždený a Aristide Briand v roku 1933 zomrel, nevytvorili sa politické predpoklady pokračovania v začatých myšlienkach európskej politiky a tento „duch Ženevy“ sa čoskoro vytratil. Aristide Briand vo svojom vystúpení v Spoločnosti národov dňa 5. septembra 1929 zdôrazňoval význam francúzsko-nemeckej dohody a z nej vyplývajúcej politiky pre Európu. Už vtedy sa používali v politickom slovníku oboch politikov výrazy „spoločenstvo“, „spoločný trh“, hoci myšlienka o vytvorení Európskej únie, ako napísal francúzsky politológ Philippe Manin, sa vyskytovala len ako pokus. 4/ Manin, Philippe: Les communautés européennes, l' Union européenne, Paris, Editions A. Pedone, 1999, s. 12 /.

Keďže politika Aristida Brianda sa dotýkala i dorozumenia s Nemeckom, Robert Schuman ju ako poslanec Národného zhromaždenia nielen podporoval, pretože sa zhodovala s jeho predstavami o vzájomných vzťahoch medzi Francúzskom a Nemeckom. Takáto politika mohla by sa pozitívne odraziť i vo vzťahu k Lotrinsku a Alsasku ako pohraničných oblastí. Inšpirovala k vytvoreniu definitívneho presvedčenia, že je potrebný proces vytvárania

európskej jednoty a že jeho základom by mala byť nemecko-francúzska spolupráca, zbavená akéhokoľvek nacionalizmu.

V máji 1940, keď Hitler bleskovým útokom donútil Francúzsko ku kapitulácii, Robert Schuman bol poslancom parlamentu a vo vláde Paula Reynauda, ktorú neskôr nazvali „kapitulantskou vládou“, bol zástupcom štátneho tajomníka pre utečencov, predovšetkým z oblasti Alsaska a Lotrinska. Organizoval presúvanie francúzskych utečencov na juh, do oblasti neobsadenej Nemcami a odišiel do Poitiers. Vo Vichy sa stretol s maršalom Pétainom a ako poslanec parlamentu hlasoval za rozdelenie Francúzska a vznik vichystického režimu. Z poverenia vlády vo Vichy prijal oficiálnu úlohu pôsobiť v obsadenom Alsasku a Lotrinsku, za čo bol po vojne dvoma pohlavármi z hnutia M.R.P. „...absurdne zapísaný na listinu ľudí, ktorí mali byť po vojne prenasledovaní“ Generál de Gaulle dosiahol, že Schuman bol z tejto listiny vyčiarknutý. 1/ Podľa Vaussard, Maurice: Histoire de la démocratie chrétienne, Paris, Editions du Seuil 1956, s.110 Odišiel do Lotrinska, teraz obsadeného nemeckým vojskom. Čoskoro ho však gestapo zatklo /14. okt. 1940 / a hľadalo v jeho dome v Scy – Chazelles usvedčujúce materiály o jeho vzťahu s nemeckými demokratmi a odporcami fašizmu. Na výsluchoch v mestskej väznici sa zaujímalo o jeho vzťahy i s Konradom Adenauerom, bývalým starostom Kolína n/Rýnom, ktorý sa teraz ukrýval v ilegalite. Keďže Schuman bol medzi obyvateľmi regiónu uznávaným a obľúbeným poslancom, snažil sa ho získať pre spoluprácu a kolaboráciu. Spoluprácu s nacistami však odmietol a mal byť prevezený do koncentračného tábora. Našťastie, generálny štátny zástupca Heinrich Welsch, ktorý riadil justíciu v Lotrinsku, dosiahol, že Robert Schuman bol preradený na nútený pobyt v Nemecku, vo falckom Neustadte a ubytovaný v miestnom hoteli. Denne sa musel hlásiť polícii a len s jej povolením mohol mesto opustiť. Takáto internácia ho viedla k myšlienke odísť na zatiaľ slobodné územie Francúzska, kontrolované vládou vo Vichy. K úteku mu pomohol Alfred Toepfer, vtedy kapitán nemeckej kontrašpionáže, ktorý sa pri kontrole väznic v Alsasku a Lotrinsku oboznámil s „prípacom Schuman“. Doporučil jeho prepustenie z vnútorného exilu a zabezpečil, že na Nemcami kontrolovanom území ho gestapo už nestíhalo. 1/ Schuman sa s Alfredom Toepferom osobne zoznámil až v roku 1947, keď bol vo funkcii francúzskeho ministra. Toepfer ako veľkoobchodník z Hamburgu neskôr sponzoroval tri Ceny Roberta Schumana – pozn. autora/. Začiatkom augusta 1942 Schuman odišiel z Nemecka. Cez Štrasburg, Alsasko a pohorie Vosges ako turista prišiel do Belfortu. Tam mu francúzske hnutie odporu dalo falošné doklady na meno profesor Robert Durenne, s trvalým bydliskom v Belforte. Najprv sa skrýval v benediktínskom opátstve Sain Martin de Ligugé u opáta Dona Basseta, v odľahlej miestnosti kláštora, aby ho mnísi nevideli. Od polovice augusta 1942 sa zdržiaval v rôznych kláštoroch na juhu Francúzska a po obsadení i tejto časti krajiny Nemcami ho skrýval na svojom zámku bývalý poslanec a priateľ Francios Reille v Saint Amant-Soult a neskôr rodina Andrého Fauvela v Saint Sulpice-la-Pointe. Pretože nemecké úrady prechovávanie odporcov režimu trestali smrťou, často menil miesto pobytu a určitý čas žil skromným životom dokonca spolu s mníchmi v nehostinnom kraji Crevenne.

Len čo spojenci začali oslobodzovať Francúzsko, dostal sa na oslobodené územie, predovšetkým do Lotrinska. V októbri 1944 sa stal z poverenia francúzskeho generála Jeana de Lattre de Tassigny jeho politickým poradcom pre Lotrinsko a Alsasko a od februára 1945 pôsobil v Metz v Oblastnom výbore pre oslobodenie. To boli jeho prvé aktivity v oslobodenej krajine, kde myšlienky o potrebe úplne novej politiky vo vzťahu k Nemecku i k Európe mu otvorili cestu k procesu európskeho zjednotenia. Z politika miestneho významu sa stal politikom európskeho významu.

V medzinárodnej politike

Od aktivít v kresťanskom politickom hnutí k európskej politike.

Po oslobodení Francúzska Robert Schuman sa vracia vo Lotrinska a v Metz bol poverený koordináciou vzájomnej pomoci vracajúcim sa utečencom a vyst'ahovalcom. Keďže po vojne bol na zozname tých, ktorí pred vojnou bolo zodpovední za kapitulantskú politiku vlády a kolaborantskú politiku Vichy, nemal prístup k ďalšej politickej aktivite. Hoci niektorí vlastenci poukazovali na nespravodlivú politickú diskrimináciu a hovorili o „prípade Schuman“, minister Francois Menhton sa vyjadril: „Už nepotrebujeme staré šedivé hlavy spreď vojny. Chceme založiť mladé a pokrokové hnutie“. X/Lejeune, R.: c.d., s. 107 Tento nespravodlivý politický úder, spojený s jeho činnosťou v predvojnovovej vláde a parlamente, mal mu znemožniť návrat do politiky. Súdny dvor, ktorý ho mal očistiť, stále odkladal svoje rozhodnutie, hoci generál de Gaulle pri návšteve Metz Schumana ubezpečoval, že jeho záležitosť bude vyriešená pozitívne. Blížili sa nové voľby a Schuman nesmel kandidovať vo voľbách. Preto 24. júla 1945 poslal generálovi de Gaullovi list, kde o. i. napísal: „Som nútený objasniť vám túto situáciu, ktorú niektorí chcú, alebo si ju želajú. Je takej povahy, že ruší moju politickú aktivitu. Nezabráni však tomu, aby som naplnil to, čo považujem za povinnosť voči mojej vlasti.“ X/Lejeune, R.: c. d., s. 108 Na základe osobného rozhodnutia de Gaulla prestal „Schumanov prípad“ existovať a Schuman mohol vo voľbách kandidovať. Začiatkom novembra 1946 vstupuje do Ľudového republikánskeho hnutia /MRP/, je zvolený za predsedu federácie strany v Moselle a obnovil svoje vzťahy s kresťanskými politikmi v Lotrinsku. Dôležitou okolnosťou jeho ďalšieho politického vývoja i jeho politických postojov bol vývoj v kresťansko-demokratickom hnutí vo Francúzsku, v Nemecku a najmä vzťahy medzi kresťanskými politikmi oboch krajín, zvlášť v pohraničných oblastiach. V prvých platných povojnových voľbách bol 2. júna 1946 bol zvolený za poslanca Národného zhromaždenia. Vtedy, v prvých povojnových rokoch nemal ešte záujem venovať sa zahraničnej politike, ale ako člen frakcie kresťansko-demokratického Ľudového republikánskeho hnutia / M.R.P. / pracoval vo finančnom výbore parlamentu, pretože Francúzsko sa po vojne zmietalo v hospodárskych ťažkostiach. Schuman sa stal predsedom tohto výboru, pretože mal určité skúsenosti z parlamentnej práce v medzivojnovom období, predovšetkým zo spravovania štátnych financií. Po voľbách v júni 1946 do novembra toho istého roku sa stal po prvýkrát ministrom – ministrom financií vo francúzskej vláde Georges Bidaulta, s ktorým aktívne pracoval vo francúzskom kresťansko-demokratickom hnutí už pred druhou svetovou vojnou. Vnútorne hospodárske ťažkosti vyvolávali vtedy vo Francúzsku rast politického i sociálneho napätia, aktivizovali radikálne ľavicové sily a odbory CGT. Ako minister si kládol za cieľ postupné ozdravenie štátnych financií. V januári 1947 sa Schuman opäť stal členom francúzskej vlády - znovu ministrom financií vo vláde socialistu Paula Ramadiera a snažil sa o reštrukturalizáciu finančného sektoru. Keď v novembri toho istého roku Ramadierova vláda odstúpila, socialistický prezident Vincent Auriol poveril zostavením novej vlády Roberta Schumana. V novej vláde sa po prvýkrát ministrom stal Francois Mitterrand, neskorší prezident Francúzska. Schuman, ako predseda vlády, v neľahkej vnútropolitckej situácii vo vládnom programe vyhlásil, že „...všetka činnosť vlády musí byť motivovaná starosťou o záchranu republiky, pretože táto starosť zahŕňa v sebe i ostatných. Brániť republiku znamená brániť slobodu, brániť všetky slobody. Znamená to ukončiť politické zneužívanie kritickej situácie. Znamená to zaviesť pravú sociálnu demokraciu a tým oddeliť oprávnené sociálne požiadavky, kladené v medziach zákona, od vzbúreneckých aktivít, ktoré presahujú vo vzájomne dohodnutej kooperácii v celej Európe“. 1/ Podľa Wahl, Jürgen: Robert Schuman, Institut pro stredoevropskú politiku, Praha, 2001, s. 32

V období, keď Robert Schuman vykonával funkciu predsedu francúzskej vlády, krajina musela čeliť azda najväčším politickým a sociálnym nepokojom po 2. svetovej vojne, včítane generálneho štrajku dňa 27. novembra 1947. Schuman však dokázal udržať legálne zvolenú vládu, stabilizoval francúzsku menu, vytvorením Republikánskych bezpečnostných oddielov /Compagnies Republicaines de Sécurité/ - C.R.S. zamedzil útokom na štátnu moc a stabilizo-

val vládu. V tejto kritickej dobe prejavil schopnosť správne analyzovať vnútropolitickú situáciu a účinne ju vyriešiť. Skutočnosť, že sa mu podarilo stabilizovať vládnu moc, ozdraviť postupne štátne financie a že neustúpil francúzskemu radikalizmu, posilnila jeho vnútropolitickú autoritu a získal si kredit rozvážneho politika, pretože túto stabilitu dosiahol bez použitia násilia, zachovaním všetkých demokratických slobôd. I keď v júli 1948 Schumanova vláda musela odstúpiť pri prejednávaní vojenského rozpočtu v Národnom zhromaždení, bolo to dôležité obdobie jeho politického života, v ktorom dozrieva jeho myšlienková koncepcia európskeho zjednotenia už nielen ako teoretická predstava, ale v konkrétnej skutkovej podobe.

V povojnových aktivitách Roberta Schumana zohrávali kľúčovú úlohu v oblasti európskeho zjednotenia tieto okolnosti:

1. Vzťahy s kresťansko-demokratickými politikmi a organizáciami v najvýznamnejších európskych krajinách, predovšetkým v Nemecku a Taliansku
2. Vývoj v európskej politike po 2. svetovej vojne, ktorý viedol k rozpadu proti hitlerovskej koalícii a z toho vyplývajúce formovanie a vývoj francúzsko-nemeckých vzťahov po druhej svetovej vojne a zmeny týchto vzťahov na novú kvalitu, predovšetkým po roku 1948.
3. Schumanov plán - rozhodujúci krok k európskej jednote

Sú to najvýznamnejšie aspekty, ktoré sa vzájomne prelínajú, sú vnútorne spojené.

1. Vplyv kresťansko-demokratických politických síl a vzťahov na proeurópsku a integračnú politiku Roberta Schumana

Robert Schuman vo svojej akejkoľvek činnosti – politickej či občianskej – sa opieral o dlhodobo budované vzťahy s katolíckou cirkvou, s jej predstaviteľmi, najmä v Lotrinsku a Alsasku, ale i tej časti Nemecka, ktorá susedila s francúzskym územím. Bezpochyby bol už po desaťročia ovplyvňovaný spoluprácou európskych kresťanských demokratov, ktorá sa intenzívnejšie začínala rozvíjať už od skončenia 1. svetovej vojny, predovšetkým osobnosťou talianskeho kresťanského demokrata Dona Luigiho Sturza, jeho teóriami o sociálnom rozmere kresťanstva a jeho zásadami kresťanského demokratického spoločenského zriadenia, o „sociálnej harmónii“. / Vaussard, Maurice: Histoire de la démocratie chrétienne, Paris, Editions du Seuil, 1956, s. 247 Don Sturzo založil v Taliansku kresťanskú demokratickú stranu, bol ideológom kresťanského hnutia, uznávaným i vo Francúzsku, kde sa - najmä po príchode Mussoliniho k moci v Taliansku - často zdržiaval. Spolupracoval s podobnými kresťanskými stranami v európskych krajinách, i vo Francúzsku. Hlásil sa k Spoločnosti národov. Spolu s Alcicom De Gasperim podnikol v roku 1921 cestu do Nemecka na stretnutie s nemeckými kresťanskými demokratmi. Stretli sa s Konradom Adenauerom, starostom Kolína n/ Rýnom. Už vtedy sa talianski kresťanskí demokrati, i Alcide De Gasperi, zhodovali s Adenauerom v názore, že politika kresťansko-demokratických strán by mohla byť základom európskej spolupráce, napríklad v oblasti vytvorenia spoločného trhu. De Gasperi viedol v septembri 1921 v Nemecku rozhovory s nemeckými ministrami, kresťanskými demokratmi a vodcami nemeckých kresťanských demokratických odborov, najmä v oblasti Porúria, o spoločnom politickom postupe kresťanských demokratov. / Vaussard, M.: c.d., s. 253 Po príchode fašizmu k moci v Taliansku sa aktivity talianskych kresťanských demokratov preniesli do Francúzska, v spolupráci s francúzskou Ľudovou demokratickou stranou / P.D.P. / Do týchto aktivít sa zapájal vtedy z talianskej strany najmä Alcide De Gasperi a z francúzskej strany Marc Sanguier a tiež i Robert Schuman v rámci Medzinárodného sekretariátu kresťanských strán. Tieto stretnutia sa obmedzili viac-menej na vzájomné zoznámenia a na nezáväzné rozhovory. V prostredí francúzsko-talianskych stretnutí kresťanských demokratov a však vyskytovali i stúpenci memoranda Spojených štátov

európskych a Briandovej politiky, ktorú v roku 1929 predložil na zasadaní Spojených národov. V Paríži v roku 1928 talianski antifašisti z iniciatívy Dona Sturza utvorili „Medzinárodný sekretariát demokratických strán kresťanskej inšpirácie.“ 1/ Vaussard, Maurice: Histoire de la démocratie chrétienne, s. 94 Konali sa schôdzky neskorších členov Nouvelle équipes internationales s cieľom vytvárať nové vzťahy medzi predstaviteľmi kresťansko-demokratických strán. Zaznievali tu myšlienky Dona Sturza o morálnej a právnej rovnosti ľudí pred zákonom. Už vtedy medzi francúzskymi a talianskymi kresťanskými demokratmi /Don Sturzo z talianskej strany a Marc Sanguier ako francúzsky iniciátor spolupráce kresťanských demokratov/ sa hovorilo o vytvorení európskej federácie v hospodárskej oblasti a jej podmienenosti politickou a morálnou spoluprácou medzi európskymi krajinami, o tom, že demokracia je najvhodnejším nástrojom na prekonávanie národného egoizmu. Zvlášť dôležitou otázkou, ktorá vtedy rezonovala medzi francúzskymi a talianskymi kresťanskými demokratmi, bola otázka vytvorenia širokej hospodárskej základne, ktorú je možné realizovať len uskutočňovaním demokratickej politiky a kresťanskej morálky ako najvyššieho princípu zjednotenia národov. To boli myšlienky, ktoré si postupne osvojoval i Robert Schuman a ktoré neskôr zhrnul vo svojej jedinej knihe Pour l'Europe / Pre Európu/, v časti pod názvom Európa je všeobecným uskutočňovaním demokracie v kresťanskom zmysle slova.

Predvojnové roky poznačili dve tendencie vo francúzskom kresťanskom demokratickom hnutí: predovšetkým rozdelenie na dva smery. Kongres v Arase v roku 1936 ukázal, že nastalo delenie na pravicovú a ľavicovú časť. Mladí ľudoví demokrati, medzi ktorých patrili vtedy v Georges Bidault, boli viac inšpirovaní republikánskym Španielskom, Robert Schuman vtedy patrili k pravicovej, konzervatívnejšej časti v strane. 1/ Vaussard, M: c.d., s.102

Myšlienkami európskej jednoty sa v tomto období zaoberal aj iný kresťanský demokratický politik, Talian Alcide De Gasperi, ktorý bol predstaviteľom Talianskej ľudovej strany a v medzivojnovom období rozvíjal politické styky s kresťanskými demokratmi západnej Európy.. V roku 1943, v čase fašizmu, písal o potrebe vzniku medzinárodného spoločenstva, ktoré musí mať novú štruktúru, urobiť ďalekosiahle a kontrolované odzbrojenie víťazov i porazených. 1/ podľa Wahl, J.: c.d., s. 29 Niektorí predstavitelia kresťansko-demokratického myslenia a politiky boli - ako Alcide De Gasperi, Konrad Adenauer a Robert Schuman - v čase 2. svetovej vojny v ilegalite alebo sa stali súčasťou odbojových skupín. Zástupcovia kresťanských demokratov, pochádzajúci z rôznych krajín západnej Európy, vydali začiatkom roku 1944 významný medzinárodný dokument – Vyhlásenie o európskej spolupráci. Jeho autorom a duchovným otcom o. i. bol i Robert Schuman, Konrad Adenauer a Alcide De Gasperi, čiže skupina kresťanských politikov, ktorí neskôr, po skončení 2. svetovej vojny, stáli na čele vlád vo svojich krajinách a rozhodujúcim spôsobom ovplyvnili moderné dejiny Európy, pričom ich vzájomná spolupráca a uznávanie rovnakých duchovných hodnôt sa utvárala v spolupráci kresťansko-demokratických politických strán na stretnutiach na kongresoch katolíckych kresťanských organizácií. Vo Vyhlásení sa zaoberali i usporiadaním politických pomerov v povojnovej Európe. Okrem iného požadovali:

1. Vytvorenie spolkového /federálneho/ usporiadania štátov Európy, v rámci ktorého jednotlivé štáty by boli schopné zbaviť sa a odvrhnúť demagogickú požiadavku absolútnej štátnej suverenity. Toto spolkové či federálne usporiadanie by malo byť dostatočnou zárukou, že Európa a jednotlivé štáty v nej nebudú len sférou cudzieho vplyvu alebo nebudú ovládané len jedným z členských štátov.

2. Odvolávajúc sa na doterajšie skúsenosti z európskej politiky Vyhlásenie konštatovalo dejinami už overené poznanie, že mier v Európe je základom a kľúčom k celosvetové u mieru.

3. Vyjadrovalo dôležité poznanie, že vyriešenie nemeckej otázky po skončení vojny v Európe bude dôležité pre európsky mier v rámci spolkového či federálneho usporiadania tak, aby nemecký národ sa zúčastnil plnoprávne na živote národov povojnovej Európy.

4. Usporiadanie spoločnosti štátov v Európe musí byť založené na rešpektovaní všetkých ľudských práv, vrátane osobných, politických a hospodárskych a že toto usporiadanie bude garantovať slobodný rozvoj ľudskej osobnosti a činnosť demokratických inštitúcií.

5. Takéto spolkové usporiadanie štátov povojnovej Európy zaručí obnovenie hospodárskych a sociálnych vzťahov, znovu vybudovanie vojnou zničeného kontinentu, odstráni národnú neznášanlivosť. 1/ Podľa Wahl, J.: Robert Schuman, s. 30

Robert Schuman, ako sa po vojne ukázalo, bol jedným z autorov tohto Vyhlásenia, spolu s Konradom Adenauerom, De Gasperiom a inými stúpenkami kresťansko-demokratickej politiky. Myšlienky Vyhlásenia tvorili neskôr základný smer a princíp politiky kresťansko-demokratických vlád v krajinách západnej Európy, najmä vo Francúzsku, v Nemecku, v Taliansku, Belgicku a všade tam, kde sa kresťansko-demokratické vlády po 2. svetovej vojne dostali k moci. Spomínaní traja politici reprezentovali svoje krajiny i v medzinárodnej organizácii kresťanských demokratov, ktorá bola založená v roku 1946 vo švajčiarskom Luzerne s cieľom zjednocovať kresťansko-demokratických politikov v Európe. Organizácia sa nazývala Nové internacionálne skupiny / Nouvelle Equipes Internationales / NEI. Jej úlohou bolo uľahčiť kontakty a stretávanie sa kresťansko-demokratických politikov európskych krajín a riešiť tak dôležité politické problémy.

Zástupcovia kresťansko-demokratických strán sa po vojne pravidelne stretávali. V roku 1948 sa stretli v Ženeve. Robert Schuman sa týchto stretnutí podľa svojich možností zúčastňoval. Diskutovali predovšetkým o otázkach usporiadania pomerov v Európe po druhej svetovej vojne a o úlohách kresťanských demokratov. Na stretnutí v Ženeve prejednávali i otázka budúceho postavenia Nemecka a úlohy kresťanských demokratov v pomoci povojnovému Nemecku. Zjednotili sa dôležitých zásadách:

1. Je potrebné, aby kresťanskí demokrati v Nemecku mohli slobodne spolupracovať s ostatnými kresťansko-demokratickými stranami. Rozhodli sa pozývať ich do tejto spolupráce. Tým umožnili, aby nemeckí kresťanskí demokrati, vedení vtedy Konradom Adenauerom, mohli postupne prekonať politickú izoláciu najmä v zahraničí.

Aj vďaka tejto podpore nemeckí kresťanskí demokrati čoskoro zvíťazili vo voľbách a ujali sa v Nemecku vlády. Toto stanovisko kresťansko-demokratických strán malo pre ďalší politický vývoj v Nemecku mimoriadny význam.

2. Základom európskej politiky musia byť kresťanské hodnoty

3. Problémy vo vzťahoch k Nemecku a k Európe sa musia riešiť v kresťanskom duchu, preto i mier v Európe musí byť zabezpečený nielen hospodársky a vojensky, ale aj

morálne a duchovne. 1/ podľa Wahl, J.: c.d., s.38

Schuman v povojnovom období sa aktívne zúčastňoval na zasadaní Nouvelle équipes internationales /NEI/ v Luxemburgu, v dňoch 30. januára – 1. februára 1948, kde sa prerokoval dôležitý problém: postavenie Nemecka v politike vzťahov medzi európskymi krajinami, teda „nemecký problém“. Dôležitou okolnosťou kongresu bolo, že pozvanie prijal Konrad Adenauer a vystúpil so zásadným nemeckým stanoviskom: za kľúčovú otázku európskej politiky označil francúzsko-nemecký problém po druhej svetovej vojne. Pri jeho riešení hovoril o vzájomnej spolupráci ako základnej metóde vyriešenia týchto vzťahov. Na zasadnutí Schuman vystupoval ako predseda francúzskej vlády a podporoval zrovnoprávnenie nemeckých kresťanských demokratov s ostatnými národnými organizáciami. Čoskoro, v marci 1948 sa konalo ďalšie zasadnutie tejto medzinárodnej organizácie. Robert Schuman, Georges Bidault a Konrad Adenauer sa zhodli, že dôležitou podmienkou zlepšenia

francúzsko- nemeckých vzťahov je v prvom rade problém ich osobných vzťahov. Schuman vtedy sledoval svoj cieľ: realizovať myšlienky kresťanských demokratov. V apríli 1948 za hlavný cieľ politiky Francúzska vyhlásil dosiahnutie mieru medzi všetkými národmi. Podľa neho vytváranie bratského zväzku medzi národmi musí zahŕňať v sebe i včerajších nepriateľov. Táto téza, postupne akceptovaná vo francúzskej politike, umožnila mu sústrediť sa na realizovanie ďalšej myšlienky kresťanských demokratov: vybudovať spoločenstvo štátov na spolkovom či federálnom základe, s čiastočne obmedzenou autoritou jednotlivých štátov. Tým dospel k teoretickému vyjasneniu si svojho politického cieľa. Potreboval nájsť metódu, spôsob, ako to dosiahnuť. Stretnutia s predstaviteľmi kresťansko-demokratických strán, predovšetkým s Konradom Adenauerom, a myšlienky, ktorými sa inšpiroval, ho postupne priviedli k vyriešeniu i tohto problému – k hospodárskej spolupráci. Musel však prekonať predsudky francúzskej politiky a urobiť v nej zásadný obrat, najmä vo vzťahu k vtedy Adenauerovmu Nemecku.

2. Vplyv Roberta Schumana na francúzsku politiku v prospech európskej jednoty.

Hlavné zásady francúzskej zahraničnej politiky vo vzťahu k povojnovému Nemecku po roku 1945 formuloval generál de Gaulle a jeho minister zahraničných vecí kresťanský demokrat Georges Bidault. Vychádzala z vedomia porážky Francúzska v roku 1940, zo snahy opäť pozdvihnúť národné sebavedomie Francúzov na predvojnové pozície svetovej veľmoci, ktoré Francúzsko stratilo kapituláciou. Ako sa vyjadril de Gaulle, Francúzsko trpelo viac ako iné krajiny, pretože v ňom legálna vláda kolaborovala s nacistami a nikde inde vedúci činitelia štátu „nepredali svoju dušu“, ale otáčali sa k Londýnu, kde boli ich exilové vlády. Podľa neho Francúzsko bolo zradené viac, ako iné krajiny. „Nemecko je veľký národ, ktorý najprv triumfoval, ale potom bol porazený. Francúzsko je tiež veľký národ, ktorý najprv bol porazený, potom sa však pridol k víťazstvu.“ 1/Peyrefitte, Alain: C’était de Gaulle, Paris, Editions de Fallois Fayard, 1994, s.63 Je politické stanoviská vychádzali z bývalej veľkosti Francúzska, čo však po druhej svetovej vojne bola len nereálna ambícia, a z určitého druhu obnovovaného nacionalizmu a preceňovania svojej osoby. De Gaulle často zdôrazňoval, že len on môže byť tým, ktorý môže zmieriť Francúzsko s Nemeckom, pretože len on „...môže zodvihnúť Nemecko z jeho pádu“. 2/ Tamtiež, c.d., s. 63

Zahraničná politická koncepcia Charlesa de Gaulla zásadne ovplyvňovala zahraničnú politiku Francúzska od konca vojny. Generál vo svojich predstavách poznal dobre históriu vzťahu k Nemecku, poznal Európske hnutie, dokonca o ňom viedol dlhý rozhovor s predstaviteľom Paneurópskej únie Richardom de Coudenhove-Kalergim. Zastával tézu: Európa národov, a nie nadnárodná, supranacionálna Európa. V tomto krátkom vyjadrení je jasne vyslovené jeho odlišné ponímanie európskej politiky a európskej jednoty. Nechcel vzdať možnosti obnoviť bývalú veľkosť Francúzska, vládu nad kolóniami, postavenie európskej či svetovej veľmoci. Chcel obnoviť zahraničnú politickú nezávislosť Francúzska a nebol ochotný sa podriaďiť v politických postojoch ani Spojeným štátom, ani silnejúcej myšlienke európskej jednoty, v ktorej by Francúzsko bolo len jedným z členov. Viedol neustály ideologický zápas so stúpenkami myšlienky európskeho zjednotenia na federalistickej úrovni. Proti európskym politikom neustále kriticky vystupoval: „Je tu Luns /holandský minister zahraničných vecí – pozn. autora/, ktorý chce robiť Európu pod podmienkou, že on v nej bude Trójskym koňom Anglo – Sasov. ...Je tu Spaak / minister zahraničných vecí Belgicka – pozn. autora /, ktorý sa pokúša krotiť odstredivé sily v Belgicku, robiac z neho európsky bunker. Je tu Adenauer, ktorý by najradšej vyhol zjednoteniu Nemecka, integrujúc západné Nemecko do západnej Európy a odložil na neurčito možnosť dohody s východným Nemeckom. Pre ostatných dvoch by to bolo pohodlné: zabránilo by to rozštiepeniu Belgicka a zjednoteniu Nemecka. ...A je tu Pflimlin /francúzsky minister zahraničných vecí – pozn. autora /, ktorý chce uprednostniť postavenie Štrasburgu

ako sídla, na úkor Paríža, čo každý, okrem neho, by považoval za praktickejšie. ...Ja chcem Európu takú, aby bola európska, to je, aby nebola americká“. x/ Peyrefitte, Alain.: C' était de Gaulle, s. 61

Zahraničná politika Francúzska vo vzťahu k Nemecku išla po druhej svetovej vojne v starých koľajach: čo najviac Nemecko oslabiť, podporovať jeho federalizáciu, delenie do oblastí na úkor ústrednej vlády. V septembri 1945 na konferencii v Londýne sa Francúzsko snažilo dosiahnuť čo najužšie hospodárske spojenie so Sárskom, internacionalizáciu Porúria a utvorenie Porýnia ako nezávislého štátu. x/Pozri Masclat, Jean -Claude: L' Union politique de l' Europe, Paris, Presse Universitaire de la France, 1986, s. 12 Dožadovalo sa u spojencov, aby v hospodárskej oblasti sa neobnovil ťažký nemecký priemysel, aby sa porazenému Nemecku „odobralo“ Porúrie a Sársko ako najpriemyselnejšie oblasti a aby takto si zabezpečilo náhradu vojnových škôd. Francúzska politika zameraná na hospodárske i politické oddelenie Sárska postupne narážala nielen na odpor Nemcov, ale v dôsledku politických zmien v povojnovej Európe a rozpadu proti hitlerovskej koalície a rozdelenia Nemecka i na nesúhlas západných veľmocí, predovšetkým USA.

Vývoj vo svete, i v Európe však po druhej svetovej vojne sa neuberal podľa de Gaullových predstáv francúzskej zahraničnej politiky. Už v roku 1944 Paul Henri Spaak, vtedy exilový belgický minister zahraničných vecí v Londýne navrhol vytvorenie zväzku štátov – alianciu Belgicka, Luxemburska a Holandska ako spoločnej colnej inštitúcie – Beneluxu a v septembri 1944 sa tento zväzok štátov stal realitou. P.H Spaak tým urobil dôležitý krok na ceste k postupnému vytváraniu jednoty západoeurópskych štátov. Preto ho niektorí politológovia a historici považujú za jedného z protagonistov európskeho zjednotenia. I keď v tomto zoskupení neboli upravené problémy monetárne a fiskálne, podľa francúzskeho politológa Bertanda Galleta „...táto aliancia sa stala modelom pre Európanov. Naviac, Benelux v skutočnosti sa považuje za štruktúru politickej koncentrácie, s ktorou je možné viesť rozhovory.“ 1/ Gallet, Bertrand: La Politique étrangère commune, Paris, Economica, 1999, s. 17

V roku 1945 vznikla Organizácia spojených národov a významné inštitúcie bretton-woodskej ekonomickej sféry: Medzinárodný menový fond, Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj a i. Hoci sa Európy týchto amerických ekonomických iniciatív zúčastňovala skôr pasívne, ukazovalo sa stále zreteľnejšie, že iniciatívnu úlohu vo svetovej politike i ekonomike prevzali USA. Ich aktivity smerovali k vytváraniu európskej, či neskôr západoeurópskej jednoty. To bol i cieľ Marshallovoho plánu ekonomickej pomoci, adresovaného celej Európe, všetkým európskym krajinám. Ciele plánu viedli k ekonomickej obnove európskych krajín, k zvýšeniu životnej úrovne, ale aj k tomu, aby podnietili Európanov spolupracovať medzi sebou v rozdeľovaní globálnej pomoci. Táto snaha USA viedla k iniciovaniu aktivít smerom k európskemu zjednoteniu a k vytvoreniu jednotného trhu. „Americká vôľa po zjednotení Európy logicky viedla k Marshallovmu plánu, a v apríli 1948 priviedla k vzniku OECE – Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu.“ 1/ Gallet, Bertrand: La Politique étrangère commune, s. 17 /2/ Po roku 1960 sa transformovala na OECD – pozn. autora /

Európska prointegračná politika USA umožňovala postupnú reintegráciu porazeného Nemecka do nových ekonomických, politických a vojenských vzťahov v Európe. Francúzsky minister zahraničných vecí Georges Bidault vyjadroval znepokojenie nad tým, že USA a Veľkú Britániu chcú ponúknuť Nemecku hospodársku pomoc. Dňa 13. februára 1948 žiadal federalizáciu Nemecka, jeho rozdelenie na päť samostatných správnych celkov, účinnú kontrolu Porúria ako základnú podmienku pre bezpečnosť Francúzska. De Gasperi vtedy upozorňoval, že francúzsky prístup vo vzťahu k Nemecku nie je dobrý: Nemecko je treba získať pre novú Európu a upevňovať v ňom demokratický politický systém. Tieto požiadavky spĺňal Marshallov plán. Ako napísal francúzsky historik Alfred Grosser, „...vďaka Marshallovmu plánu mohli už štyri roky po voje bývalí protivníci Nemecko a Taliansko sa

stať partnermi a zaujať miesto medzi spojencami, zatiaľ čo Sovietsky zväz, bývalý vojnový spojenec, sa stal spoločným protivníkom USA a krajín západnej Európy.“ 1/Grosser, Alfred: Les occidentaux, les pays de l'Europe et Les Etats Unis depuis la guerre, Paris, Fayard, 1978, s. 74

Idea európskej jednoty bola neustále zdôrazňovaná i na americkej pôde predovšetkým Richardom de Coudenhove-Kalergim, ktorý emigroval do USA a vyvíjal aktívnu činnosť za vytvorenie Spojených štátov Európskych. Po skončení vojny idea európskej jednoty propagovali niektoré obnovené medzivojnové organizácie i významní európski politici. Zvlášť dôležité bolo vystúpenie Winstona Churchilla na univerzite v Zurichu dňa 19. septembra 1946, ktoré významne ovplyvnilo povojnový európsky vývoj. Najmä v dvoch aspektoch: označil komunistický systém za hrozbu pre Európu a v spojení s tým požadoval vytvorenie Spojených štátov európskych /United States of Europe /. Výzvu k vytváraniu zjednotenej Európy adresoval predovšetkým Francúzsku a Nemecku a ich spoločnej úlohe v tomto zblížení. Jeho slová nachádzali odozvu v mnohých európskych krajinách, najmä v tých hnutiach, ktoré už predtým propagovali myšlienky európskej jednoty, napríklad Európska únia federalistov, Socialistické hnutie za Spojené štáty európske, Parlamentná európska únia, vedená Coudenhove-Kalergim, kresťansko-demokratické Nové medzinárodné skupiny / NEI / a i. Tieto skupiny, organizácie a hnutia ustanovili v decembri 1947 Medzinárodný koordinačný výbor Hnutí za európsku jednotu. Zišiel sa na niekoľkých kongresoch. Jeden z nich – kongres v Haagu 7. – 10. mája 1948, mal pre ďalší vývoj európskej integrácie dôležitý význam: jeho iniciatívy viedli k vytvoreniu Rady Európy a následne koordinačný výbor vytvoril Európske hnutie. 1/ Cartou, Louis: L'Union européenne, Editions Dalloz, Paris, 1994 , s.36 Nemeckú CDU na kongrese zastupoval jej predseda Konrad Adenauer. Stretol sa s predsedom talianskej vlády De Gasperi a hovorili spolu o možnostiach riešenia postavenia Nemecka po vojne. Dôležité stretnutie mal i s Robertom Schumanom. Títo traja tvorili neskôr skupinu kresťansko-demokratických politikov, ktorá významným, ak nie rozhodujúcim spôsobom ovplyvnila ďalší vývoj v Európe.

Vytváranie európskej jednoty však muselo prekonávať vo sfére medzinárodných vzťahov staré predsudky a zaužívané politické stereotypy a prístupy. Uskutočňovali sa rokovania medzi Francúzskom a Veľkou Britániou o nadnárodnom charaktere, činnosti a kompetenciách Európskej organizácie pre ekonomickú spoluprácu – OECE / Organisation européenne de la collaboration économique / a o možnostiach plánovaného riadenia britskej i francúzskej ekonomiky. Veľká Británia však odmietala akékoľvek zmenšovanie svojej ekonomickej suverenity. Potreba vytvorenia jednoty západoeurópskych krajín sa pre Francúzsko i Veľkú Britániu javila ako nevyhnutná či nutná po roku 1947, keď sa rozpadla protihitlerovská koalícia a keď krajiny východnej Európy ostali pod sovietskym vplyvom. V tomto období niektoré európske štáty sa domnievali, že ešte nie je odstránená možnosť hrozby z prípadného obnovenia nemeckej agresivnosti. Preto Ernest Bevin, britský minister zahraničných vecí, a Georges Bidault, francúzsky minister zahraničných vecí, vyvíjali snahu o zjednotenie západoeurópskych krajín proti možnej sovietskej hrozbe i proti hrozbe z Nemecka. V januári 1948 oba ministri navrhli podrobný projekt Západnej únie / Union occidentale / a ponúkli ho krajinám Beneluxu.. Malo to byť dohoda, ktorá by zosúladila politiku piatich západoeurópskych krajín. Tento návrh bol namierený proti Nemecku a nemal väčší význam, ako pakt o vzájomnom spojení a spolupráci uzatvorený 4. marca 1947 v Dunkerque medzi Francúzskom a Veľkou Britániou. Pakt demonštroval, že Francúzsko je rozhodnuté, tak ako v roku 1918, potrestať Nemecko a predísť tak novej vojne. Dohoda z Dunkerque z roku 1947 bola jasne zameraná „zabrániť Nemecku, aby sa opäť stalo nebezpečným pre mier“. 1/Gallet, Bertrand: La Politique étrangère commune, s. 19 Francúzsko-britský návrh z roku 1948 krajinám Beneluxu, ktorý bol prepracovaný a prijateľný, podporil i štátny tajomník

USA G. Marshall ako perspektívny regionálny pakt, ktorý zahrňoval otázky ekonomické, sociálne i vojenské. Ako potenciálneho nepriateľa však už Bruselská dohoda označila Sovietsky zväz a počítala s pomocou USA pri svojej obrane. Nemecko už v ňom nebolo označené ako možný budúci protivník. Francúzsko sa tak pridalo k ostatným signatárom, opierajúc sa o americkú ochranu Európy. To bol obrat i v zahraničnej politike Francúzska. Bruselská dohoda, podpísaná 17. marca 1948, vytvorila Západnú úniu / Union occidentale /, s ekonomickou, kultúrnou, sociálnou i vojenskou spoluprácou, okrem vojenských intervencií v koloniálnych konfliktoch. Konzultatívny výbor, ktorý tvorili piati ministri zahraničných vecí, každý z jednej krajiny, podľa článku 7 tejto dohody, vytvoril Štátnu diplomatickú komisiu v Londýne a hlavné vojenské velenie vo Fontainbleu vo Francúzsku. Francúzsko tak v podstate opustilo svoju dovtedajšiu zahraničnú politickú konštantu: protinemeckú politiku.

Keď sa v roku 1948 v západných okupačných zónach Nemecka začali vytvárať ústavné a vládne nemecké orgány, francúzske Národné zhromaždenie s nevôľou sledovalo ich vznik. V júni 1948 vo svojej rezolúcii zaviazalo vládu, aby zabezpečila väčšiu účasť Francúzska na kontrole nemeckých uhoľných baní v Sarsku a priemyslu v Porúri, nedopustilo akékoľvek obnovenie centrálnej a autoritárskej vlády v ríši. Robert Schuman, hoci vo svojej politickej koncepcii k Nemecku sa prikláňal k stanovisku, ktoré zastával taliansky predseda vlády Alcide De Gasperi, ako francúzsky minister zahraničných vecí si nemohol dovoliť vyjadrovať iné politické postoje, než oficiálne stanoviská vlády, Národného zhromaždenia a generála de Gaulla. Vo svojich prejavoch v Bourbonskom paláci, sídle Národného zhromaždenia, vystupoval proti tomu, aby Nemecko malo svoje ozbrojené sily a obnovovalo zbrojný priemysel. Vstup Nemecka do OECE podmieňoval podriadením sa záujmom celej organizácie, čo považoval za určitý druh nemeckej rehabilitácie. Žiadal, aby nemecký inteligenčný a pracovný potenciál bol daný do služieb Európy a na druhej strane Nemecko bude môcť prijímať materiálny potenciál z takéhoto európskeho združenia. Vystupoval však proti izolácii Nemecka – ako to napísal neskôr: „Nemecko nikdy nebolo také nebezpečné, ako keď sa izolovalo, spoliehajúc sa na vlastné sily a kvality, ktoré sú bezpochyby veľké.“ 1/ Schuman, Robert: Pre Európu, s. 73 Neskôr, keď hodnotil vtedajšiu francúzsku politiku k Nemecku, napísal: „V roku 1945 sme boli v pokušení vykročiť cestou nátlaku: Nemecko nemalo vládu a bolo úplne vysilené zo zrútenia inštitúcií a kádrov. Nemohli sme, alebo nemali sme za takýchto podmienok uchopiť príležitosť a vytvoriť nové Nemecko s takou štruktúrou, ktorá by nás ochránila pred znovu nastolením nadmernej a hrozivej moci? Nezabúdajme však, že násilne vnútené konštitúcie a od nepriateľa dovezené inštitúcie nemajú nikde šancu na prežitie“. / Schuman, Robert: Pre Európu, s. 72 Schuman priznával, že Francúzsko vtedy navrhovalo rozdrobenie Nemecka s úmyslom a cieľom nedopustiť opätovné vytvorenie a akejkoľvek ústrednej vládnej autority s tým, že každý z takto vytvorených menších štátov by bol priamo a bez sprostredkovania spojený s Európskym spoločenstvom. Zovšeobecňoval svoje získané životné skúsenosti, podľa ktorých politika násilia zo strany víťazov neprináša trvalé riešenia, ale riešenia dočasné, klamlivé a preto zakladá nové konflikty. Podľa neho mier založený len na ústupkoch nemôže byť pevným mierom, pretože pokiaľ bude dôvod na odplatu, môžu vzniknúť nové konflikty. „Predpisy, vypracované len víťazmi a porazenými, môžu dočasne zmeniť územné požiadavky, alebo boj o prestíž“. x/ Schuman, Robert: Pre Európu, s. 73 Podľa Schumana takýto prístup nestačí na nastolenie pevného mieru.

Robert Schuman sa vtedy ešte nemohol otvorene hlásiť k spolupráci s Nemeckom a otvorene revidovať zahraničnú politiku de Gaulla. Na rozdiel od gaullistov však upozorňoval, že „...nacionalizmus druhého nemôžeme chcieť vyvrátiť našim nacionalizmom.“ x/Schuman,R.: Pre Európu, s. 29 Nacionalistické šialenstvo, podľa neho, môže byť zažehnané len konštruktívnou politikou, ktorá bude spoločnou politikou, politikou všetkých, v ktorej každý štát nájde si svoje miesto a v ktorej bude možná efektívna solidarita záujmov.

Bude potrebné dokázať všetkým, že spojením všetkých zdrojov je možné uspokojovať i oprávnené záujmy. Schuman tak postupne formuloval nový charakter vzťahov medzi štátmi a národmi nielen v Európe. Tieto jeho postoje boli v protiklade s oficiálnou zahraničnou politikou Francúzska, najmä vo vzťahu k Nemecku, preto túto politiku sa však snažil „zaviesť do rozumných medzí,“ postupne ju prispôbovať vzniknutej realite a novým medzinárodným súvislostiam. V novembri 1948 z jeho iniciatívy vznikol tzv. „stály výbor“, na čele ktorého stál Edouard Herriot. Úlohou výboru bolo realizovať myšlienky Bruselského paktu o spolupráci, včítane spolupráce s Nemeckom. Začiatkom roku 1949 výbor navrhol vytvorenie Rady Európy. x/ Delegáciu Francúzska tvorili Léon Blum, René Capitant, Jacques Chaban-Delmas, René Courtin, Edouard Daladier, Edgar Faure, Francois Mitterrand, Jean Monnet, Paul Reynaud, Robert Schuman, Pierre-Henri Teitgen – pozn. autora/.

Robert Schuman, ako francúzsky minister zahraničných vecí, predniesol návrh stanov tvoriaceho sa európskeho orgánu. I keď nezískal všeobecnú podporu pre konzervatívny prístup Veľkej Británie, prijatie Herriotovho návrhu dňa 5. mája 1949 znamenalo faktické vytvorenie Rady Európy. Za Francúzsko návrh podporil i Robert Schuman. Z titulu funkcie ministra zahraničných vecí stal sa i členom Výboru ministrov a túto funkciu potom vykonával až do roku 1953.

Vznik Rady Európy bol bezpochyby významným medzníkom na ceste k európskej jednote, ale vytvorený zväzok bol voľným zväzkom a sám o sebe nemohol viesť k pevným základom európskeho zjednotenia. Aktivity a pôsobenie Rady Európy mohli viesť k spolupráci medzi európskymi štátmi, mohli napomáhať k vytváraniu vedomia európskej spolupatričnosti. To odpovedalo zahraničnopolitickej koncepcii generála de Gaulla „Európa národov“. Nemohlo to viesť, a to si Robert Schuman jasne vtedy uvedomoval, k politike nadnárodnej či supranacionálnej, v ktorej by sa jednotlivé národné štáty zriekli časti svojej suverenity v prospechu spoločných európskych orgánov. Vedel, že väčší počet európskych štátov vo voľnom zväzku nemôže vytvoriť také organizačné zoskupenie, ktoré by bolo základom európskeho zjednotenia. Preto dôležitú cestu k európskej jednoty videl vo vytvorení „spoločného jadra Európy“ a „duchu európskej spolupatričnosti“, včítanie postupného vytvárania európskej kultúry. Základ spoločného jadra Európy videl vo francúzsko-nemeckom zblížení.

3. Schumanov plán – začiatok revolučnej koncepcie európskej integrácie

Počas rokovaní v Rade Európy sa čoskoro ukázalo, že Veľká Británia nemá záujem na prehĺbení spolupráce s Francúzskom a ostatnými členmi tejto organizácie, dáva prednosť vzťahom v Commonwealthe a zvláštnej spolupráci s USA.. Britský návrh vytvoriť Spoločný poradný výbor bez vybraných právomocí nevedol k možnosti vytvoriť Európsky parlament ako nadnárodný orgán., ktorého rozhodnutia by boli záväzné. Ukazovalo sa, že Briti nie sú ochotní akceptovať hlbšiu politickú reformu, vedúcu k európskej jednote. Preto úsilie francúzskej zahraničnej politiky sa obrátilo na riešenie vzájomných vzťahov s Nemeckom. Problémovou otázkou bolo postavenie Sárska, ktoré sa francúzska vláda snažila začleniť do svojho územia a získať kontrolu nad Porúrim. V tejto časti Nemecka Francúzsko ovplyvňovalo ťažbu nemeckého uhlia a oceliarsku produkciu. Obávalo sa vysokej koncentrácie nemeckého ťažkého priemyslu, ktorý už dvakrát otvoril cestu nemeckému zbrojeniu a vojenskej expanzii. Otázka Sárska bola pre Nemecko, ale i Francúzsko veľmi dôležitá. Francúzska vláda cez Národnú plánovaciu komisiu / Commissariat général du plan/, ktorá bola založená 3. januára 1946 a na jej čele stál Jean Monnet, sa snažila nielen ovplyvňovať produkciu v Sársku a oblasti Rýna, ale dbala o to, aby táto produkcia neposilňovala nad prijateľnú mieru nemecké hospodárstvo. Keďže Sársko bolo vtedy v skutočnosti oddelené od Nemecka a spravované okupačnými úradmi, pre tvoriacu sa štátnu

správu v Nemecku to bola neprijateľná situácia, pretože Nemecko nechcelo pripustiť jeho pripojenie k Francúzsku.

Tento „horúci problém“ nemecko-francúzskych vzťahov sa snažil riešiť i Konrad Adenauer, vtedy predseda Kresťansko-demokratickej strany – CDU. Rozhodol stretnúť sa s Robertom Schumanom, vtedy ministrom zahraničných vecí. Pre Schumana stretnúť sa s nemeckými politikmi, i s Adenauerom, nebolo jednoduché, pretože by to znamenalo vystaviť sa kritike francúzskej tlače, presiaknutej nenávisťou k Nemecku a Nemcom. Preto o stretnutí sa verejne nehovorilo a pripravovalo sa v najprísnejšej tajnosti. Uskutočnilo sa v novembri 1948 v Bassenheime, pri rieke Mosele, v zámku rodiny Oppenheimovcov. Zámok vtedy slúžil ako sídlo guvernéra Porýnia - Hettiera de Boissemberta. Znalci životopisu Konrada Adenauera uvádzajú, že stretnutie bolo utajované až do takej miery, že Adenauer naň prišiel vo veľkom aute, zabalený do cestovnej prikrývky a klobúk mal zarazený hlboko do čela. 1/ Williams, Charles: Adenauer, Praha, BB – art, 2002, s. 262, / Ďalej len Williams, Ch./ Schuman priletel z Paríža na neďaleké vojenské letisko v Nidermendingu. Rozhovory trvali takmer dva dni a boli srdečné. Adenauer v nich vyslovoval dôležité myšlienky: povedal Schumanovi, že už dlho je presvedčený o potrebe skoncovania s tradičným francúzsko-nemeckým nepriateľstvom. Chápal obavy Francúzska o zabezpečenie východnej hranice s Nemeckom. Vyslovil myšlienku, že toto nepriateľstvo je možné prekonať ekonomickou integráciou oboch krajín. Zdôrazňoval ohrozenosť obyvateľov Nemecka z východu nacionalizmom a marxizmom, preto považoval za potrebné, aby oba štáty robili takú politiku medzi sebou, ktorá by bola prijateľná pre katolícke obyvateľstvo západných oblastí Nemecka. Charles Williams neskôr o tomto stretnutí napísal, že „...na Schumana to urobilo dojem, ale zachoval opatrnosť. Stále by radšej videl Nemecko rozdelené do troch častí a sťažoval sa na Adenauerovo stanovisko v Porúri“. 1/Williams, R.: c. d., s. 267 I keď schôdzka bola priateľská, skončila sa bez akýchkoľvek záverov. Adenauer o nej informoval 24. novembra 1948 amerického veľvyslanca Roberta Murphyho a generála Claya. Schuman neskôr poslal Adenauerovi priateľský list, v ktorom poznamenal, že spolu hovorili „...o ekonomickej integrácii ako najspôhlivejšom základe dobrej susedskej spolupráce“. 2/Williams, Ch.: c. d., s. 267 Prirodzene, Schuman vtedy nemohol bez oficiálneho poverenia vlády akceptovať názory Konrada Adenauera, ani k nim vyjadrovať záväzné stanoviská a musel si zachovať určitú rezervovanosť a rešpektovanie stanovísk francúzskej zahraničnej politiky.

Keďže problém Sárska bol pre nemeckú stranu veľmi dôležitým problémom a Adenauer čelil vo svojej strane i v krajine ostrej kritike zo strany opozície, usiloval sa o oficiálne stretnutie so Schumanom a želal si s ním prerokovať problém Sárska. Stretnutie sa uskutočnilo 13. a 14. januára 1950, keď Schuman prišiel na oficiálnu návštevu Bonnu k už kancelárovi Adenauerovi. Pretože medzi oboma štátmi existovalo vtedy určité napätie, nemecká tlač Schumana privítala ironickým titulkom: „Heil, Herr Haupman!“ 1/Peyrefitte, Alain: C’était de Gaulle, c.d. s. 153 Na rozdiel od stretnutia v Bassenheime toto stretnutie sa neskončilo v porozumení, pretože Adenauer, trval na vyriešení otázky Sárska a Schuman mu ani nenaznačil, že by sa o tejto otázke mohlo v budúcnosti diskutovať. Informoval kancelára o tzv. Sarskej konvencii, ktorú navrhla francúzska vláda a ktorej cieľom bolo dosiahnuť, aby územie Sárska sa stalo autonómnym územím pod francúzskou správou, čím by sa v skutočnosti stalo súčasťou Francúzska. Adenauer bol zaskočený i Schumanovým návrhom, aby Sársko spolu so Spolkovou republikou Nemecko sa stalo členom Rady Európy, pravda, každý samostatne. Adenauer tento Schumanov postoj vnímal ako zradu toho, o čom rokovali v Bassenheime. Návšteva sa preto skončila ako nepríjemný spor. /2 Williams, Ch.: c.d., s. 282 Nemecká opozícia obviňovala kancelára z neschopnosti vyriešiť sársky problém a problém správy Porúria. CDU prehrala komunálne voľby. Adenauer sa domnieval, že ich vzájomný dobrý vzťah sa zrútil a spolupráca so Schumanom pre nemecké záujmy už neprinesie želaný výsledok. Preto sa rozhodol prevziať iniciatívu. Dňa 7. marca 1950 navrhol vytvorenie

akéhosi druhu „únie“ či „fúzie“ medzi Francúzskom a západným Nemeckom, ktorá by sa vyznačovala spoločným riadením oboch ekonomík, občianstvom a parlamentom. Kládol si len jednu podmienku: skôr ako spoločná únia vznikne, územie Sárska sa musí vrátiť k Nemecku. Jeho návrh však nevyvolal očakávaný ohlas a nikto z francúzskej strany ho nebral vážne. Iba generál de Gaulle, ktorý vtedy žil v ústraní v dedinke Colombey-les-Deux-Eglises, nedokázal nemecký návrh reálne posúdiť. Bol tým potešený. Domnieval sa, že práve teraz nadišla vhodná príležitosť, aby sa obnovili európske ambície Francúzska. Adenauer preto urobil ďalší krok: navrhol Francúzsku spoločný colný spolok, podľa skúsenosti Pruska pri vytváraní nemeckej jednoty, ako prvý krok k vyriešeniu vzájomných vzťahov.

Francúzsko sa však nechcelo vzdať Sárskej konvencie. Preto západonemecká vláda pripravila dňa 9.3. 1950 tzv. Bielu knihu a predložila ju spolkovému snemu. V nej reálne zhodnotila situáciu a navrhla, aby banský a oceliarsky priemysel Porúria a Sárska bol podriadený medzinárodnej kontrole. Kancelár Adenauer ustúpil od predchádzajúcich návrhov na spoločnú úniu a začal hovoriť len o hospodárskej únii medzi Francúzskom a Nemeckom. Vo Francúzsku bolo vtedy si nemožné predstaviť súhlas s vytvorením hospodárskej únie s Nemeckom. Avšak počas rokovaní v Paríži s francúzskymi priemyselníkmi Adenauerov vnútrostranícky odporca, predseda spolkovej krajiny Severné Porýnie-Vestfálsko, Karl Arnold naznačil francúzskym priemyselníkom, že ako kompromis by bolo možné dohodnúť sa na medzinárodnej kontrole, ktorá by vyústila do francúzsko-nemeckej spolupráce v oblasti ťažby uhlia a výroby ocele, pretože riadením výroby ocele a ťažby uhlia sa zaoberala Vysoká spojenecká komisia. Vo Francúzsku ťažba uhlia a výrobu ocele vo vzťahu k Vysokéj spojeneckej komisii spadala pod správu Národného plánovacieho úradu, ktorý viedol Jean Monnet, a tak tento najvyšší francúzsky komisár pre plánovanie začal sa zaoberať konkrétnymi problémami. Monnet správne predpokladal, že nastal vhodný čas riešiť napätie medzi Francúzskom a Nemeckom v oblasti monetárneho priemyslu. Už dlhšiu dobu skúmal možnosti vzniku únie francúzsko-nemeckého uhoľného a oceliarskeho priemyslu. Keďže mal určité skúsenosti z pobytu v USA, uvedomil si, že vzhľadom na medzinárodnú situáciu a začínajúcu sa studenú vojnu, okupačný štatút Nemecka bude pravdepodobne zrušený a Nemecko vstúpi ako štát, aj keď s obmedzenou suverenitou, na scénu medzinárodnej politiky, čo povedie k obnoveniu nemeckého priemyslu aj napriek nesúhlasu Francúzska. Považoval za možné, že USA a Veľká Británia pri obnove Nemecka a jeho ekonomiky nakoniec nebudú považovať francúzske stanovisko za rozhodujúce a Francúzsko môže stratiť vplyv. Preto začal na jar roku 1950 pracovať na konkrétnom návrhu francúzsko-nemeckej únie uhoľného a oceliarskeho priemyslu. Podľa neho táto únia by mala byť založená na spoločných záujmoch, a nie na politike podriadenosti Nemecka, vyplývajúcej z jeho porážky a spojeneckej kontroly, ako to požadovala zahraničná politika de Gaulla. Na jar 1950 Jean Monnet bol presvedčený, že medzinárodná situácia, i v Európe, môže viesť k novému vojnovému konfliktu a že tomuto konfliktu v Európe je možné predísť integračným úsilím európskych štátov i USA. Počas svojho pobytu v USA poslal Schumanovi 18. apríla 1950 list, v ktorom o. i. napísal: „Všetky moje myšlienky a všetky pozorovania ma vedú k záveru, ktorý sa pre mňa stal hlbokým presvedčením: ťažkosti a problémy západoeurópskych krajín - hovorím o daných okolnostiach, o nebezpečí, ktoré nás ohrozuje, ale tiež o americkej pomoci - môžu byť prekonané len európskym úsilím, ktoré by bolo možné vyvinúť iba za predpokladu založenia západnej federácie. Viem, že taká perspektíva prináša veľké problémy, verím ale, že iba úsilie tohto druhu nás môže zachrániť, pomôcť nám a rozhodujúcou mierou prispieť k odvráteniu vojnového nebezpečenstva.“ 1/Cit. Podľa Wahl, Jurgen, c.d., s. 48 Jean Monnet ako predseda Národného úradu pre plánovanie pri tvorbe svojho plánu musel postupovať, vzhľadom na protinemecké nálady vo Francúzsku, veľmi obozretne a takticky umne: najprv vypracovanie plánu utajil a snažil sa, aby o jeho návrhu nikto nebol zbytočne informovaný. Neskôr, aby umlčal kritiku, sústredil európske zjednotenie

a spoluprácu do čiastkových, ale podstatných sektorov ekonomiky, a to čo najkonkrétnejším spôsobom, pritom všetky riešenia neúnavne konzultoval s príslušnými partnermi. Francúzsky politológ Bertrand Gallet hovorí o tzv. „Monnetovej metóde“. /Gallet, B.: La Politique étrangère commune, s. 24

Pretože dňa 10. mája 1950 sa v Londýne mala zísť porada ministrov zahraničných vecí krajín západnej Európy, aby vyjadrili spoločné stanovisko k nemeckému problému, svoje názory a návrhy na vytvorenie únie uhoľného a oceliarskeho priemyslu poslal predsedovi vlády Georgesovi Bidaultovi. Predseda francúzskej vlády však na jeho návrh nereagoval. Monnet sa preto rozhodol oboznámiť s textom návrhu Roberta Schumana. Dňa 28. apríla 1950, večer, Schumanovi doručili Monnetov text. Jeho obsah ho neprekvapil, pretože s Monnetom už dlhší čas udržiaval dôverné styky a zhodovali sa i v otázke, že je potrebné odstrániť konflikty z francúzsko-nemeckých vzťahov. Schuman sa však obával, či francúzsky uhoľný a oceliarsky priemysel v konkurencii s nemeckým vydrží a nezanikne. Po kladnej odpovedi od vedúceho svojho sekretariátu a po správe, že na nátlak USA bude zrejme zrušený Medzinárodný úrad pre Porúrie, Schuman videl už len jednu prekážku: aký postoj k predloženému plánu zaujme kancelár Adenauer, francúzska vláda, či ho schváli Národné zhromaždenie a ako ho prijme verejná mienka vo Francúzsku. Predpokladal, že myšlienka vytvoriť Vysoký úrad a podriadiť mu francúzske i nemecké uhoľné a oceliarske závody vyvolá vo Francúzsku vlnu nesúhlasu, zvlášť u opozície: gaullistov a komunistov. Politické riziká, vyplývajúce z francúzskeho hospodárskeho nacionalizmu, sa rozhodol zobrať na seba. Koncom apríla, cez víkend, ktorý trávil vždy vo svojom dome v Scy-Chzelles v Lotrinsku, si Monnetov návrh podrobne preštudoval a v pondelok 1. mája, po príchode do Paríža, vyslovil s plánom súhlas. Považoval za potrebné urobiť v texte určité zmeny a oboznámil o tom Jeana Monneta. Vytvorili pracovnú skupinu expertov, ktorá až deväťkrát predložený text prepracovala, zdôrazniac v ňom predovšetkým politické aspekty integrácie, ktoré navrhoval Schuman. S takto upraveným textom Schuman oboznámil 8. mája amerického ministra zahraničných vecí Achesona a osobitným kuriérom poslal tento text i kancelárovi Adenauerovi, aby sa s návrhom oboznámil. V pondelok 8. mája 1950 spolupracovník francúzskeho ministerstva zahraničných vecí Robert Mischlich, odovzdal Adenauerovi dva listy od Schumana: prvý list bol napísaný v srdečnom duchu, v druhom mu Schuman oznamoval svoj úmysel predložiť francúzskej vláde návrh, ktorým by sa „...urobilo dôležité rozhodnutie pre budúcnosť nemecko-francúzskych vzťahov, pre Európu a pre mier...“ /Wahl, J.: c.d., s. 50 Vyjadril úmysel uverejniť tento dokument 9. mája 1950. Bol to návrh dať ťažbu uhlia a výrobu ocele vo Francúzsku i v Nemecku pod spoločnú správu. Poznamenal, že francúzska vláda návrh schváli, ak Adenauer vysloví k nemu kladné stanovisko. „Celá záležitosť spôsobila obrovské prekvapenie,“ napísal Adenauerov životopisec Charles Williams. „Len čo Adenauer prediskutoval s Blankenburgom jej dôsledky, prišiel k názoru, že Schumanov návrh by mohol v prípade úspechu vyriešiť štyri odlišné, ale vzájomne spojené problémy: po prvé by znamenal realizáciu Adenauerovho dlho obhajovaného zakotvenia Nemecka na západe; po druhé by raz navždy rozptýlil francúzske obavy z vojnovnej mašinérie, postavenej na uhlí a oceli; po tretie aspoň by zaistil prechodné vyriešenie sárskeho problému; po štvrté by mu pomohol obhájiť členstvo západného Nemecka v Rade Európy.“ Williams, Ch.: c.d., a. 284 Adenauer sa čoskoro presvedčil, že rozdelenie Európy bude trvalejšieho a dlhodobého charakteru a že návrat k suverenite Spolkovej republiky bude možný cez jej pokrokovú integráciu do západného sveta. Ako predvídavý politik vedel, že je treba dôverovať spojencom, prijať nové formy medzinárodnej spolupráce, aby jeho krajina mohla byť raz postavená na jednu úroveň s ostatnými krajinami západnej Európy. X/ Podľa Ménudier, Henri: La République fédérale d'Allemagne dans les relations internationales, Editions complexe, Paris, 1990, s. 27

Večer 8.5. 1950 Adenauer prijal francúzskeho posla a odovzdal mu tiež dva dopisy. V súkromnom dopise vyjadril ľútosť nad tým, že francúzsko-nemecké vzťahy sa zhoršili: „Som rád, že s týmto plánom francúzskej vlády získajú vzťahy medzi našimi krajinami, ktoré boli ohrozené nedôverou a rezervovaným postojom, nové podnety ku konštruktívnej spolupráci.“ 2/ podľa Wahl, J.: c.d.,s. 50 Adenauer si uvedomil, že Schuman navrhol vlastne to, o čo sa on snažil už 30 rokov: francúzsko-nemecké zblíženie, ktoré by v budúcnosti zabránilo novej vojne medzi oboma národmi. Dozvedel sa však, že autorom návrhu je Jean Monnet. Preto v oficiálnom liste napísal, že „...Spolková vláda starostlivo zväží francúzsky plán, len čo sa dozvie podrobnosti“. 3/ Williams, Ch.: c.d., s. 284 Nedôveroval Monnetovi a podozrieval ho, že úmyselne prekáža v rozvoji nemeckého kľúčového priemyslu v prospech francúzskych záujmov. K predloženému plánu však vyjadril pozitívne stanovisko. Pre Adenauera i nemeckú politiku sa internacionalizácia ťažby uhlia a produkcia ocele zdala byť dobrým riešením, pretože - ako napísal Bertrand Gallet - umožnilo im to obísť určované limity výroby a ťažby a vyhli by sa hrozbe demontáže závodov spojencami./Gallet, B.: La Politique étrangere commune, s. 24 Spolková vláda i Adenauer zastávali vtedy názor, že obmedzovanie nemeckej produkcie a prípadná demontáž nemeckých fabrik by mohli, tak ako v dvadsiatych rokoch, posilniť nemecké nacionalistické postoje a argumenty. Vedeli, že už vtedy vznikla myšlienka dať pod spoločnú správu produkciu uhlia a ocele.

Keď sa Schuman oboznámil so stanoviskom Adenauera, predložil dňa 9. mája 1950 svoj plán na zasadnutí francúzskej vlády. Už predtým s obsahom plánu podrobne oboznámil ministra obrany René Plevena a ministra spravodlivosti René Mayera, dvoch mužov, ktorí mali vo vláde značný vplyv a ktorým dôveroval. Vláda návrh schválila a súhlasila s tým, aby bol predložený verejnosti a aby na jeho základe bola podpísaná dohoda s účastníckymi štátmi. Schumanovi už nič nestalo v ceste, aby plán predstavil novinárom a verejnosti. Napísal k nemu úvod a zvolal v podvečer tlačovú konferenciu na Quai d'Orsay, do sídla francúzskeho ministerstva zahraničných vecí. Prezentácie návrhu sa v sále Horloge zúčastnilo približne tristo novinárov, ktorí ani netušili, že budú svedkami prezentácie návrhu d'alekosiahleho významu: domnievali sa – ako oznamoval denník Le Monde vo svojom vydaní, že sa bude hovoriť o francúzskom návrhu na zjednotenie kľúčového priemyslu medzi európskymi štátmi, ktorý vláda Georges Bidaulta mienila navrhnuť na blížiacom sa zasadnutí v Londýne. Pred prítomnými novinármi Schuman najprv prečítal úvodné vyhlásenie, ktoré sám napísal: „Vážení, už nejde o prázdne slová, ale o čin odvážny a konštruktívny. Francúzsko koná a dôsledky jeho konania môžu byť nesmierne. Dúfame, že budú. Aby sme dali mieru ozajstnú šancu, musí najskôr existovať Európa. Uplynulo takmer presne na deň päť rokov od bezpodmienečnej kapitulácie Nemecka a Francúzsko naplňa prvý rozhodujúci akt budovania Európy a prizýva k tomu i Nemecko,“ povedal. 1/ Schuman, R.: Pre Európu, s. 127/. Podstatou je téza: aby sa navždy zabezpečil mier v Európe, musia sa od základu zmeniť podmienky v Európe a európske štáty musia svoje vzťahy úplne prebudovať. „Táto transformácia umožní iné spoločné počiny, ktoré boli až do dnešného dňa neuskutočniteľné. Z toho všetkého sa zrodí nová Európa, Európa pevne zjednotená a silne spojená. Európa, v ktorej sa zdvihne životná úroveň vďaka spojeniu výroby a rozšírenia trhu, ktorý spôsobí zníženie cien“. 2/ Schuman, R.: Pre Európu, c.d., s. 127 / Potom prečítal text pripraveného vyhlásenia, ktoré do dejín vstúpilo pod názvom Deklarácia z 9. mája 1950 alebo Schumanov plán. Už v úvodných slovách: „Svetový mier by nemohol byť zachovaný bez tvorivého úsilia, ktoré je úmerné nebezpečeniam ohrozujúcim tento mier“, 3/ Schuman, R.: Pre Európu, c.d., s. 129 / upozorňoval, že mier vo svete, i v Európe je vážne ohrozený a je potrebné nájsť nové, tvorivé spôsoby a úsilie na jeho zachovanie. Podľa neho len organizovaná a akcieschopná Európa môže prispieť rozhodujúcim spôsobom k zachovaniu mieru, ľudskej civilizácie a udržať mierové vzťahy. Zdôraznil, že Francúzsko už dvadsať rokov vyvíja úsilie na zachovanie mieru aj tým, že sa stalo priekopníkom európskeho zjednotenia, namiesto

zachovania mieru však vypukla druhá svetová vojna. Schuman zjavne narážal na úsilie medzivojnového Francúzska o mierový dialóg s Nemeckom a aktivity Aristida Brianda v tomto smere. Obsah deklarácie zámerne začínal obavami o mier v Európe a zdôrazňovaním najdôležitejšej politickej myšlienky prejavu: len zjednotená Európa môže zabezpečiť mier, keď povedal: „Európa sa nevytvorí naraz, ani ako jednoliata stavba: buduje sa konkrétnymi činmi, vytvárajúc najskôr skutočnú solidaritu. Zhromaždenie národov Európy vyžaduje, aby sa skoncovalo so stáročným nepriateľstvom medzi Francúzskom a Nemeckom: čokoľvek sa podnikne, musí sa dotýkať v prvom rade Francúzska a Nemecka“. /4 Schuman, R.: Pre Európu, c.d., s. 129 Odmietal jednoduché spojenie štátov a národov politickými prostriedkami. Za základ európskeho zjednotenia správne považoval vyriešenie vzťahov medzi Francúzskom a Nemeckom, čo neskôr potvrdila i politická prax. Aby sa tieto vzťahy vyriešili, považoval za nevyhnutné zamerať sa na síce obmedzený, ale rozhodujúci návrh. Sú v ňom obsiahnuté kľúčové myšlienky celej deklarácie a rozhodujúce východisko riešenia problému medzi oboma štátmi: „Francúzska vláda navrhuje podriaďiť celú francúzsko-nemeckú výrobu uhlia a ocele spoločnému Vysokému úradu, organizácii s otvorenou účasťou iných európskych krajín“. 1/ Schuman, R.: Pre Európu, s. 130 Táto kľúčová veta bola logická: vychádzala z historických skúseností Francúzska v oboch svetových vojnách. Autori návrhu - Robert Schuman i Jean Monnet – dospeli k tomuto poznaniu po mnohých životných skúsenostiach: Nemecko mohlo rozpútať obe vojny najmä preto, že vybudovalo produktívny priemysel uhlia a ocele, ktorý umožnil zbrojenie. Spoločná kontrola výroby uhlia a ocele, podriadená Vysokému úradu a prípadná účasť iných európskych krajín na tejto výrobe neumožňovala Nemecku nekontrolovanú výrobu zbraní spojenú s politikou militarizmu. Práve táto otázka bola rozhodujúca pre Francúzsko a iné krajiny západnej Európy. Schuman i Monnet správe predpokladali, že: „Spoločná výroba uhlia a ocele okamžite zabezpečí nastolenie spoločných základov ekonomického rozvoja, prvú etapu európskej federácie a tak zmení osud regiónov, ktoré sa dlhé roky venovali len výrobe vojenských zbraní a boli jej ustavičnou obeťou“. 2/ Schuman, R.: Pre Európu, s. 130 Uvedomovali si reálnosť predpokladu, že takáto solidarita a spolupráca vo výrobe akúkoľvek novú vojnu medzi Francúzskom a Nemeckom urobí nemysliteľnú a materiálne nemožnú. Zjednotením tejto výroby a jej organizáciou do silnej výrobnéj jednotky, ktorá bude otvorená všetkým krajinám za rovnakých podmienok, bude možné podľa Schumana a Monneta položiť reálne základy ich ekonomického zjednotenia. Cieľom tejto výroby, ponúkanej celému svetu, bude zvýšenie životnej úrovne a spolu s tým i , ako povedal, napredovanie mierového diela. Takmer prorocky zneli jeho nasledujúce slová: „Takto dôjde jednoducho a rýchlo k splynutiu záujmov, ktoré sú nevyhnutné na vytvorenie ekonomického spoločenstva a položia sa základy širšieho a hlbšieho spoločenstva medzi krajinami, ktoré boli dlho rozdeľované krvavými konfliktmi.“ 3/ Schuman, R.: Pre Európu, s. 130

Čo viedlo Roberta Schumana k tomu, aby úlohe začať proces európskeho zjednotenia podriadil všetku svoju politickú aktivitu i intelektuálny potenciál ? Predovšetkým to bola starosť o zachovanie mieru, starosť o osud ľudstva. Neskôr o tom napísal: „V čase, keď v rozpätí jednej generácie vznikli konflikty dovtedy nebývalého násillia a rozsahu, keď hrozba vojny stále osudovo ťažila celé ľudstvo a novoobjavené prostriedky deštrukcie dávali budúcemu krviprelievaniu charakter nie merania síl, ale hromadnej samovraždy, uvedomili sme si, že prichádzame na križovatku. Bolo treba zvoliť smer a rozhodnúť sa, nehľadiac na dôsledky. Francúzska vláda vo svojej slávnostnej Deklarácii 9 .mája 1950 si zvolila Európu. Európu zachránenú od Hitlera vďaka neskrotnej energii Winstona Churchilla, zachránenú od komunizmu predvídavou iniciatívou G. Marshalla, oslobodenú od bratovražedných a nezmyselných bojov, Európu, ktorá odhodlane nastúpila na cestu zjednotenia a je zárukou prosperity, bezpečnosti a mieru“. x/ Schuman, R.: Pre Európu, s. 22 – 23 V tomto období Európa už bola bipolárne rozdelená. Najväčšie veľmoci, USA a Sovietsky zväz organizovali

okolo seba svojich spojencov. Keď v roku 1949 Sovietsky zväz vyskúšal atómovú zbraň, ako vidieť z citovaného textu, Schuman si uvedomil, že nová vojna by mohla pre Európu i svet priniesť novú všeobecnú katastrofu a hromadné ľudské obete. Doterajšie životné skúsenosti ho naučili, aby vytrvalo stál za svojimi názormi, ak bol presvedčený, že vychádzajú, ako povedal, z objektívneho poznania, z premysleného rozhodnutia a vedú k prospechu pre všetkých, i keď narážajú na ustálené zvyklosti a nezmieriteľné protirečenia. Schumanov názor, že jadro európskeho zjednotenia môže byť len kontinentálne a jeho základom by malo byť francúzsko-nemecká dohoda o vytvorení prvej organizácie „európskeho spoločenstva“, ku ktorej sa môžu pridať i ostatné európske krajiny, vychádzal z potreby vytvárania nových vzťahov v európskom politickom priestore. Dohoda, uzatvorená medzi európskymi krajinami, by podľa neho mala byť trvalá a organizovaná. Jej úlohou by bol v prvom rade zmieriť rozdelenú Európu, pretože len spolupráca a blahobyť môžu viesť k porozumeniu medzi susednými krajinami. Upozorňoval, že „Európa nesmie byť sférou vplyvu a vykorisťovania, vyhradená akejkoľvek nadvláde, či už politickej, vojenskej alebo ekonomickej. Aby Európa mohla skutočne existovať, musí byť spravovaná princípom rovnosti práv a povinností pre všetky združené krajiny“. x/ Schuman, R.: Pre Európu, s. 28

Úmerne so závažnosťou a významom Schumanova deklarácia bola mnohokrát politologicky analyzovaná a hodnotená. Ihneď po svojom zverejnení stala sa predmetom politických diskusií nielen vo Francúzsku, ale najmä v Nemecku, ktorého zásadným spôsobom sa dotýkala. Analytici často hovorili o jej originalite: Schuman jedným dokumentom vyriešil všetko podstatné, o čo sa snažila francúzska zahraničná politika. Nazývali ju mierovou zmluvou – *Traité de la paix*. Nachádzali v nej politický i hospodársky význam. Jej politický význam spočíval v tom, že viedla k vyriešeniu tradičného francúzsko-nemeckého nepriateľstva, k spolupráci západoeurópskych štátov a k integračnému procesu a zjednoteniu, ktoré vyústilo k vytvoreniu Európskej únie a k rozvoju medzinárodných mierových aktivít. Schuman hovoril o „započatí diele“, o nadväzovaní svojho plánu na vznik Rady Európy, ktorým sa začal proces európskeho zjednotenia. Hospodársky aspekt deklarácie sa prejavoval tým, že i naďalej bola zabezpečená spoločná kontrola nemeckej produkcie uhlia a ocele, vychádzal z hospodárskej obnovy Európy a pôsobil tak v prospech realizácie Marshalloвого plánu, vytváral priaznivé podmienky vznikajúcej hospodárskej integrácie Európy ako začiatku procesu európskej globalizácie, viedol k politike spoločného európskeho trhu, k vzniku Európskeho hospodárskeho spoločenstva /EHS/ a k rastu životnej úrovne obyvateľov.

Schuman bol presvedčený, že prijatím predloženého plánu zjednotená produkcia uhlia a ocele vytvorí spoločné základy ekonomického rozvoja. To považoval za prvú etapu k európskej integrácii. Využívajúc svoje životné skúsenosti „človeka od hraníc“ – z Lotrinska, vedel, že spolupráca v ťažbe uhlia a výroby ocele od základu zmení osud regiónov, najmä pohraničných, ktoré sa mnoho rokov počas vzájomných konfliktov venovali len výrobe zbraní, budovali vojenské opevnenia, aby sa ako prvé stali obeťami týchto konfliktov. „Solidarita vo výrobe, ktorá sa takto nadviaže, dokáže, že akákoľvek vojna medzi Francúzskom a Nemeckom sa stane nemysliteľná, ale i materiálne nemožná. Vytvorením takejto silnej výrobné jednotky, otvorenej všetkým krajinám, ktoré budú chcieť mať na nej účasť, a schopnej poskytnúť za rovnakých podmienok každej krajine, ktorú bude zahŕňať, základné prvky priemyselnej výroby, sa položia reálne základy ich ekonomického zjednotenia“. 1/Schuman, R.: Pre Európu, s. 130 / Jednou zo základných myšlienok Schumanovho plánu je, že zjednotením výroby, ktorá bude ponúkaná celému svetu, sa nielen zvýši životná úroveň, ale nastane splnutie ekonomických záujmov účastníckych krajín a postupne sa tak vytvorí ekonomické spoločenstvo, čím sa položia základy širšieho a hlbšieho spoločenstva krajín, ktoré boli doposiaľ dlho rozdeľované vzájomnými konfliktmi.

Pri skúmaní základných východísk Schumanovho a Monnetovho plánu je možné z hľadiska vytvorenia európskej jednoty pomenovať – podľa môjho názoru – najvýznamnejšie ideové konštanty:

1. Mierové jadro plánu ako východisko i konečný cieľ

Niektorí francúzski politici / napr. Pierre Pflimlin / Schumanovu deklaráciu nazvali mierovou zmluvou: podstatou deklarácie je vyriešenie historického konfliktu medzi Francúzskom a Nemeckom doteraz nepoznanými a nerealizovanými prostriedkami: zriadením Vysokého úradu na spoločnú ťažbu uhlia a výrobu ocele, na modernizáciu výroby. Schuman vychádzal z poznania, že takouto organizačnou formou sa nielenže odstráni staré nepriateľstvo, ale neumožní to v budúcnosti vznik militaristických síl v Nemecku a nová vojna sa tak stane nemožnou i materiálne. Keďže vytvorená organizácia bola otvorená i ďalším európskym krajinám a bola daná pod správu Vysokého úradu a medzinárodnú kontrolu OSN, rozšíri sa tak spolupráca a bezpečnosť i na ostatné krajiny západnej Európy – členské štáty – čím vzájomné nepriateľstvo a vojenské konflikty budú nemožné. Mier v Európe bude takto zachovaný.

2. Nové, revolučné vymedzenie úlohy národného štátu k nadnárodnému spoločenstvu Schuman vo svojom návrhu dal do novej polohy vzťah národného a nadnárodného, a to na konkrétnych vzťahoch medzi Francúzskom a Nemeckom, ale i inými štátmi, ktoré túto dohodu prijmu a stanu sa členmi tohto spoločenstva. Tým, že produkciu uhlia a ocele zriadením Vysokého úradu navrhol dať pod spoločnú, nadnárodnú správu, odstránil nielen staré protiklady, plodiace nacionalizmus, ale národnú suverenitu v tejto časti priemyselnej výroby podriadil suverenite nadnárodnej, čím začal proces prekonávania úloh tradičného národného štátu v prospechu nadnárodných štruktúr. V Schumanovom pláne už nešlo o koordináciu spolupráce, ale o spoločnú, nadnárodnú správu týchto odvetví priemyslu, podriadenú Vysokému úradu, nezávislému na jednotlivých vládach, ktorého rozhodnutia sú záväzné pre všetky členské krajiny. V prípade nesúhlasu s rozhodnutiami úradu sa môžu odvolať k Súdnu dvoru, spoločnej súdnej inštitúcii, vytvorenej na rozhodovanie v sporných otázkach. To bol zásadne nový princíp, dovtedy vo vzťahoch medzi európskymi štátmi nerealizovaný: išlo už o začiatok všestrannej západoeurópskej hospodárskej integrácie, čo bol základný predpoklad pre neskoršiu politickú integráciu. V dôsledku tohto začatého procesu vznikal princíp, podľa ktorého národné štáty dobrovoľne odovzdávali časť svojich kompetencií a právomocí v prospech nadnárodných štruktúr, pri zachovaní národnej suverenity a národných záujmov, pri rovnosti vzťahov a bez akejkoľvek diskriminácie. Schuman a Monnet tak v praxi, bez akejkoľvek vopred rozpracovanej a verejnosťou akceptovanej teórie, navrhli realizovať politiku supranacionálnu, v protiklade s francúzskym hospodárskym a politickým nacionalizmom, ktorý sa vo Francúzsku po druhej svetovej vojne prejavoval a ktorý živili niektoré francúzske politické strany, včítane de Gaulla. Ukázal, že takýmto prístupom je možné nacionalizmus odstrániť a že je možné zlúčiť národné záujmy so záujmami medzinárodnými bez toho, aby ich vzájomne postavil proti sebe. Ukázal cestu k prekonať tradičného nacionalizmu ako zo strany Francúzska, tak i Nemecka. Ukázal tiež, že je možné prekonať hranice tradičného národného štátu smerom k vytvoreniu nového typu združenia štátov, tzv. medzinárodnému spoločenstvu. Jeho cesta bola základom pre vytvorenie vzťahov medzi štátmi v neskoršej Európskej únii.

3. „Spoločenstvo“ – pomenovanie nových vzťahov medzi štátmi

Na pomenovanie tvoriacich sa vzťahov medzi štátmi začal Schuman v politickej praxi používať nový pojem: spoločenstvo / la communauté /. Tento výraz sa používal už v medzivojnovom období, keď francúzsky minister zahraničných vecí Aristide Briand po podpísaní dohôd v Locarne sa stal autorom prvého vládneho pokusu o vytvorenie politickej jednoty Európy. Na zasadnutí Spoločnosti národov v roku 1927 navrhol vytvorenie

regionálnej únie európskych národov a tento návrh sa nijako nedotýkal suverenity národov. Na žiadosť partnerov Francúzska návrh bol upresnený v memorande, ktoré vydalo Francúzske ministerstvo zahraničných vecí 1. mája 1930. Memorandum redigoval vtedy štátny tajomník na Quai d'Orsay Alexis Léger. V texte po prvýkrát použil dva výrazy, neskôr často frekventované, keď napísal, že politická dohoda v Európe musí siahať k „...vytvoreniu spoločného trhu pre čo najširšie pozdvižnutie životnej úrovne ľudskej bytosti na území európskeho Spoločenstva“. X/Gallet, Bertrand: La Politique étrangère commune, Paris, Economica, 1999, s. 13 Pojem spoločenstvo sa postupne stal základným a najfrekventovanejším pojmom v slovníku európskej integrácie od začiatku vytvárania európskej jednoty. Toto slovo nebolo dovtedy politicky determinované. Neznamenalo ani medzinárodný pakt, ani alianciu, ani federáciu či voľné, nezáväzné združenie štátov. Schuman ho preniesol do politických vzťahov a dal mu nový obsah: išlo o záväzný, prítom však dobrovoľný zväzok štátov, ktoré vyznávali rovnaké hodnoty a akceptovali dohodnuté pravidlá.

Predpoklady akceptovania Schumanovho plánu

V povojnovej Európe sa čoskoro objavili protikladné tendencie, ktoré spôsobili rozpad proti hitlerovskej koalícii. Európa sa politicky rozdelila. Vznikol bipolárny svet. Stalinova politika sovietizácie východnej Európy a americká vojenská prítomnosť v západnej Európe viedli k postupnému narastaniu medzinárodného napätia, k rozdeleniu Nemecka, k Berlínskej kríze a vzniku studenej vojny. V tejto stále viac napätej medzinárodnej situácii bolo po rozdelení Nemecka na dva štáty potrebné obnoviť vojnou zničené hospodárstvo, zrušiť okupačný štatút a postupne zapojiť nový štátny celok - Spolkovú republiku Nemecko do hospodárskych a politických vzťahov so štátmi v západnej Európy. Ako poznamenal René Lejeune, v septembri 1949 Roberta Schumana oslovil Dean Acheson, štátny tajomník USA, a Ernest Bevin, britský minister zahraničných vecí, aby vypracoval plán na reintegráciu Nemecka medzi štáty západnej Európy. X/ Lejeune, R.: Robert Schuman, Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška, 2001, s. 12 Spojené štáty mali záujem na tom, aby otázka Nemecka sa vyriešila k spokojnosti všetkých strán, teda i Spolkovej republiky Nemecko. To vysvetľuje, prečo dňa 15. septembra 1949 americký minister zahraničných vecí Dean Acheson vyhlásil po stretnutí so svojimi partnermi z Veľkej Británie a Francúzska Ernestovi Bevinovi a Robertovi Schumanovi: „Čo sa týka Nemecka, navrhujem nášmu francúzskemu kolegovi, aby nám predstavil takú politiku, ktorú by naše tri krajiny mohli uskutočňovať.“ 1/ Podľa Wahl, J.: c.d., s. 47 Schumana takýto návrh príjemne prekvapil. Spomenul si na ženevskú ideu Aristida Brianda v roku 1930 a na to, ako vtedy horlil za Briandovu myšlienku Federálnej európskej únie. Pozval na Quai d'Orsay, sídla francúzskeho ministerstva zahraničných vecí, Jeana Monnetu. Obaja sa zhodli, že politické podmienky v Európe, v Nemecku i vo Francúzsku sú vhodné na začatie takejto spoločnej iniciatívy a začali hľadať spôsob, ako myšlienku zapojenia Nemecka realizovať. Poveril Monnetu, aby vypracoval konkrétny spôsob. Jean Monnet počas dovolenky vo Švajčiarsku pripravil presné tézy celého návrhu a začiatkom mája 1950 oboznámil s návrhom Roberta Schumana.

Je preto pochopiteľné, že Schuman skôr než svoj návrh predniesol, konzultoval ho dňa 8. mája s americkým ministrom zahraničných vecí, ktorý sa v ten deň zastavil v Paríži cestou do Londýna na konferenciu ministrov zahraničných vecí. Je známe, že Acheson bol Schumanovým plánom doslova nadšený a uvítal ho. Dôležitým predpokladom úspechu Schumanovho návrhu bol i predbežný súhlas zo strany západonemeckého kancelára Adenauera, s ktorým Schuman bol v neustálom informačnom spojení. Významnou oporou pre Schumana i Adenauera v integračnom procese i politických aktivitách bolo kresťansko-demokratické hnutie – NEI. Zvlášť v medzivojnovom období sa zaoberalo myšlienkami európskej spolupráce, ideou vytvorenia spoločného európskeho trhu a spolkového

usporiadania. Tieto myšlienky neustále prezentoval taliansky kresťanský demokrat Don Luigi Sturzo. Dokonca po období porúrskiej krízy v dvadsiatych rokoch kresťanskí demokrati nastoľovali i otázku určitého zospoločenšenia priemyslu uhlia a ocele ako záruku mieru. Významným zdrojom inšpirácie európskych kresťanských demokratov bol kongres týchto politických síl v roku 1932 v Kolíne n/Rýnom, kde starostom mesta bol vtedy neskorší západonemecký kancelár Konrad Adenauer. Medzi francúzskymi politikmi po druhej setovej vojne nebol nikto, okrem Schumana, kto by poznal Nemecko tak dobre, ako on a len málo z nich mali jasnú predstavu o budúcom vývoji Francúzska, jeho miestu v Európskej politike i o možnom vývoji vo svetovej politike. Schuman bol tým francúzskym politikom, ktorý vedel, že politika Francúzska je v povojnovom vývoji spätá s politikou Nemecka a že hybnou silou a začiatkom tejto politiky musí byť francúzsko-nemecké zmierenie.

V západom Nemecku proti Schumanovmu plánu ostro vystúpili opoziční sociálni demokrati. Konrad Adenauer však hneď pochopil jeho d'alekosiahly význam pre Nemecko i európsku jednotu. Keď čoskoro po prezentácii v Paríži prišiel dňa 23.mája 1950 do Bonnu Jean Monnet, aby s kancelárom prerokoval podrobnosti Schumanovho / i svojho / plánu, Adenauer ešte stále nechcel uveriť, že Francúzsko ponuka Nemecku rovnocennú spoluprácu. Nakoniec však povedal: „Pán Monnet, považujem realizáciu francúzskeho návrhu za svoju najdôležitejšiu úlohu. Keď budem úspešný, uverím, že som svoj život nepremárnil.“ 2/ Williams, Ch.: Adenauer, s.285 Západonemecký Bundestag Schumanov plán prijal, hoci nemeckí sociálni demokrati hlasovali proti plánu a neustále ho kritizovali.

Prijatie Shumanovho plánu vo Francúzsku však nebolo bez problémov. Proti ostro vystupovali gaulisti a komunisti. Medzivládne rokovania o prijatí plánu sa začali až 20. júna 1950. V Paríži sa stretli zástupcovia vlád Francúzska, Nemecka, Talianska a pripojili sa aj štáty Beneluxu. Veľká Británia sa od týchto aktivít dištancovala a k plánu sa nepripojila. Nová organizácia dostala názov Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ /ESUO/ - Communauté européenne du charbon et de l'acier /CECA/, nazývané tiež Montánná únia. Účastnícke štáty ju podpísali až 18. apríla 1951. Nasledovali ratifikácie v národných parlamentoch členských štátov. Francúzske národné zhromaždenie zmluvu ratifikovalo 6. decembra 1952. Schuman ako minister zahraničných vecí vo svojom vystúpení poukázal na jej jedinečnosť pre budúci európsky vývoj. Dňa 10. augusta 1952 zmluva vstúpila do platnosti. Začiatky európskeho zjednotenia a vytvorenia prvého európskeho spoločenstva, ktorým sa začal európsky integračný proces, boli úspešne urobené. Stáli pri nich traja významní povojnoví politici, ktorí sa hlásili ku kresťansko-demokratickému politickému smeru: Alcide de Gasperi, Konrad Adenauer a Robert Schuman.

Zoznam použitej literatúry

1. 1. Cartou, Louis: L' Union européenne, Paris, Editions Dalloz, 1994
2. 2. Delors, Jacques: La France par l' Europe, Paris, Editions Grasset et Fasquelle, 1988
3. 3. Gallet, Bertrand: La politique étrangère commune, Paris, Economica, 1999
4. 4. Grosser, Alfred: Les occidentaux, les pays de l' Europe et les Etats Unis depuis la guerre, Paris, Fayard, 1978
5. 5. Lejeune, René: Robert Schuman, otec Európy, Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2001
6. 6. Manin, Philippe: Les communautés européennes, Paris, Editions A. Pedone, 1999
7. 7. Masclat, Jean-Claude: L' Union politique de l' Europe, Paris, Presse Universitaire de France, 1978

8. 8. Ménudier, Henri: La République fédérale d'Allemagne dans les relations internationales, en honneur d'Alfred Grosser, Paris, Editions Complexe 1990
9. 9. Peyrefitte, Alain: C'était de Gaulle, livre 3, Paris, Editions de Fallois Fayard, 1994
10. 10. Sciences humaines et intégration européenne, préface de Robert Schuman, College d'Europe, Leyde, A. W. Syntoff, 1960
11. 11. Schuman, Robert: Pour l'Europe, avec un hommage de Francois Mitterrand, Paris, 1990
12. 12. Schuman, Robert: Pre Európu, Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaška, 2002
13. 13. Vassard, Maurice: Histoire de la démocratie chrétienne, Paris, Editions du Seuil, 1956
14. 14. Wahl, Jurgen: Robert Schuman vizionář – politik – architekt Evropy, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha, 2001
15. 15. Wiliams, Charles: Adenauer, Praha, BB – art, 2002

Deklarácia z 9. mája 1950

Svetový mier by nemohol byť zachovaný bez tvorivého úsilia, ktoré je úmerné nebezpečeniam ohrozujúcim tento mier.

Prínos, ktorým môže organizovaná a živá Európa prispieť k civilizácii, je nevyhnutný na udržanie mierových vzťahov. Francúzsko, ktoré je viac ako dvadsať rokov bojovníkom za zjednotenie Európy, sleduje základný cieľ . slúžiť mieru. Európa nebola vytvorená, aby sme zažili vojnu.

Európa sa nevytvorí naraz, ani ako jednoliata stavba: buduje sa konkrétnymi činmi, vytvárajúc najskôr skutočnú solidaritu. Zhromaždenie národov Európy vyžaduje, aby sa skoncovalo so stáročným nepriateľstvom medzi Francúzskom a Nemeckom: čokoľvek sa podnikne, musí sa to dotýkať v prvom rade Francúzska a Nemecka.

Za týmto cieľom navrhuje francúzska vláda zamerať úsilie hoci na obmedzený, ale rozhodujúci bod:

Francúzsko navrhuje podriadiť celú francúzsko – nemeckú výrobu uhlia a ocele spoločnému Vysokému úradu, organizácii s otvorenou možnosťou účasti iných európskych krajín.

Spoločná výroba uhlia a ocele okamžite zabezpečí nastolenie spoločných základov ekonomického rozvoja, prvú etapu európskej federácie a zmení tak osud regiónov, ktoré sa dlhé roky venovali len výrobe vojenských zbraní, a boli jej ustavičnou obeťou.

Solidarita vo výrobe, ktorá sa takto nadviaže, dokáže, že akákoľvek vojna medzi Francúzskom a Nemeckom sa stane nielen nemysliteľná, ale i nemožná. Vytvorením takto silnej výrobnej jednotky, otvorenej všetkým krajinám, ktoré budú chcieť mať na nej účasť, a schopnej poskytnúť za rovnakých podmienok každej krajine, ktorú bude zahŕňať, základné prvky priemyselnej výroby, sa položia reálne základy ekonomického zjednotenia.

Táto výroba bude ponúknutá celému svetu, bez rozdielu a bez diskriminácie, aby sa tak zvýšila životná úroveň a napredovanie mierového diela. Európa bude môcť takto získanými prostriedkami sledovať uskutočnenie jednej z jej základných úloh: rozvoj afrického kontinentu.

Takto dôjde jednoducho a rýchlo k splynutiu záujmov, ktoré sú nevyhnutné na vytvorenie ekonomického spoločenstva a položia sa základy širšieho a hlbšieho spoločenstva medzi krajinami, ktoré boli dlho rozdeľované krvavými konfliktmi.

Zavedením spoločnej základnej výroby sa vytvorí nová inštitúcia – Vysoký úrad -, ktorého rozhodnutia spoja Francúzsko, Nemecko a tiež krajiny, ktoré sa k nim pripoja. Tento návrh bude prvým konkrétnym základom európskej federácie, nevyhnutnej na udržanie mieru.

Aby sa mohlo pokračovať v uskutočňovaní vytýčených cieľov, francúzska vláda je pripravená začať rokovania na nasledujúcich základoch:

Pridelenou úlohou Vysokého úradu bude zabezpečiť v čo najkratšom čase: modernizáciu výroby a zlepšenie jej kvality, za rovnakých podmienok zabezpečiť dodávky uhlia a ocele na francúzsky a na nemecký trh, ako in trhy členských krajín, rozvíjať spoločný export do iných krajín a egalizovať zlepšenie životných podmienok pracovnej sily v týchto priemyselných odvetviach.

Na dosiahnutie týchto cieľov treba vzhľadom na rozdielne podmienky, v ktorých sa v súčasnosti nachádza výroba väčšiny členských krajín, dočasne prijať určité opatrenia, ktoré by zahŕňali plán výroby a investícií, zaviesť mechanizmus na vyrovnanie cien a vytvoriť fondy na podporu konverzie, ktorá by uľahčila racionalizáciu výroby. Vzájomná výmena uhlia a ocele medzi členskými krajinami bude okamžite zbavená ciel a nebude zaťažovaná rozličnými dopravnými tarifami. Postupne sa vytvoria podmienky, ktoré spontánne zabezpečia najracionálnejšie rozdelenie výroby s najvyššou úrovňou produktivity.

Na rozdiel od medzinárodného kartelu, ktorý smeruje k prerozdeleniu a k využívaniu národných trhov obmedzujúcimi opatreniami a k udržaniu vysokého zisku, naša navrhovaná organizácia nám zabezpečí fúziu trhu a rozvoj výroby.

Takto definované základné princípy a záruky budú obsiahnuté v zmluve, ktorú podpíšu a ratifikujú jednotlivé štáty. Rokovania potrebné na spresnenie rozsahu aplikácie zmluvy budú pokračovať za prítomnosti arbitra ustanoveného na základe spoločnej dohody ; tento bude poverený dohľadom na to, aby dosiahnuté zmluvy boli v súlade s uvedenými princípmi a v prípade nezmieriteľného rozporu rozhodne o tom, aké riešenie bude prijaté. Spoločný Vysoký úrad, poverený riadením tohto režimu, budú tvoriť nezávislé osoby a budú ich menovať jednotlivé vlády podľa princípu rovného zastúpenia ; predseda bude zvolený spoločnou dohodou jednotlivých vlád.

Primerané pravidlá budú poskytovať možnosť odvolania sa proti rozhodnutiam Vysokého úradu. Zástupca Organizácie spojených národov bude akreditovaný pri Vysokom úrade a bude poverený dvakrát ročne podávať verejnú správu Spojeným národom, informujúc, ako táto nová organizácia pracuje najmä v oblasti zachovávania mierových cieľov.

Inštitúcia Vysokého úradu nebude v žiadnom prípade rozhodovať o majetku podnikov. Pri výkone svojej funkcie bude spoločný Vysoký úrad brať do úvahy právomoci, prepožičané Medzinárodnému úradu pre Porúrie a záväzky každého druhu uvalené na Nemecko, pokiaľ tieto záväzky budú zotrvať v platnosti.

Robert Schuman
Minister zahraničných vecí
9. máj 1950, Quai d'Orsay
Salón hodín, Paríž